МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова приймальної комісії
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського

_____ В. Д. Будак
«03» ____04____ 20 19 року

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ІЗ ПРОФІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ
СТУПЕНЯ МАГІСТРА

ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ (СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ)
014.01 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА)

Розглянуто та затверджено
на засіданні Вченої ради
МНУ імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 15 від «02» ____04____ 20__ року)

Розглянуто та схвалено
на засіданні приймальної комісії
МНУ імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 6 від «19» ____03____ 20__ року)

МИКОЛАЇВ 2019

Прийом на навчання за ступенем магістр здійснюється на конкурсній основі за результатами фахового вступного випробування у формі тестування.
Вступники проходять тестування в обсязі діючих програм ступеня бакалавр.

Розробники програми фахового вступного випробування:

Доцент І. А. Корнієнко

Доцент А. І. Гурдуз

Доцент Л. В. Рускуліс

Доцент О. Д. Мхитарян

Затверджено на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол № 10 від 19 лютого 2019 року

ЗМІСТ

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА 4

2. ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ 4

3. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ..... 9

4. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ..... 35

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ..... 36

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму фахового вступного випробування зі спеціальності (спеціалізації) 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) (згідно з Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266) розроблено на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра відповідної спеціальності.

Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання знань абітурієнтів під час вступу на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю (спеціалізацією) 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Мета фахового вступного випробування – перевірка рівня теоретичної та практичної підготовки абітурієнтів на базі здобутого ступеня бакалавр і формування рейтингового списку з абітурієнтів, які вступають на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю (спеціалізацією) 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Вступні випробування проводяться в обсязі навчальних програм з основних дисциплін навчального плану ступеня бакалавр – *сучасної української літературної мови, історії української літератури, методик викладання української мови і літератури*.

2. ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

Вступник повинен знати:

із сучасної української літературної мови:

-основні поняття та теорію, пов’язані з сучасною українською мовою та її фонетикою, фонологією, графікою, орфографією, орфоепією, лексикологією, фразеологією, лексикографією, морфемікою, словотвором, морфологією, синтаксисом і стилістикою;

з історії української літератури:

-зміст й ідейно-художнє значення вивчених творів;

-термінологічний апарат навчальної дисципліни;

-відомості з історії й теорії світової культури та літератури;

-закономірності пошуку засобів художньої виразності, естетичних орієнтирів на певному етапі розвитку літературного процесу.

з методики навчання української мови:

-про особливості методики навчання української мови як науки;

-про найважливіші проблеми методичної науки;

-про мету, зміст, методи й організаційні форми роботи з української мови в загальноосвітній школі;

-про розвивальні та виховні можливості української мови в школі;

-про засоби навчання та способи їх використання в навчальному процесі; про особливості засвоєння учнями відомостей про мову та оволодіння ними мовою;

-про вимоги до сучасного уроку української мови, типологію уроків та особливості структурної організації уроків різних типів;

-про технології навчання мови в школі; про психологічні дослідження та психологічні передумови успішного засвоєння учнями мовного матеріалу;

-про рівні навчання української мови в школі;

-про особливості викладання української мови в різних умовах і в різних типах загальноосвітніх навчальних закладів;

-про структуру і зміст методичної підготовки вчителя української мови та його можливості у підвищенні мовленнєвої грамотності учнів у школі;

з методики навчання української літератури:

-про методику літератури як науку;

-основи шкільного курсу української літератури;

-психолого-педагогічні засади викладання української літератури в середній школі;

-методичні основи проведення уроку літератури

-методи викладання літератури;

-особливості літературних навчальних завдань;

-специфіку вивчення життєпису письменника та його індивідуального стилю;

-етапи вивчення художнього твору;

-технології шкільного аналізу художнього твору;

-методику шкільного аналізу текстів різних жанрів;

-методику позакласного читання з літератури, літератури рідного краю, вступних та підсумкових занять;

-технологію засвоєння теоретико-літературних понять;

-методику розвитку мовлення школярів на уроках літератури;

-основи використання наочності на уроках літератури;

-методику позакласної й факультативної роботи з літератури;

-основи виховної роботи з літератури.

Вступник повинен уміти:

із сучасної української літературної мови:

-з’ясовувати такі ознаки мови, як загальнонаціональний характер, наявність обов’язкових для дотримання норм різного типу, виключно важливе значення для функціонування й розвитку освіти, науки, літератури і мистецтва, засобів масової комунікації, для державного управління;

-обґрунтовувати проголошення української мови як державної як необхідну засаду розширення її комунікативних і державотворчих функцій;

-з’ясовувати артикуляційно-акустичну та функціональну природи голосних і приголосних звуків; природу історичних чергувань;

-з’ясовувати загальну природу й конкретні вияви акомодаційних, асимілятивних і дисимілятивних звукових змін;

-діагностувати фонетичні помилки в усному мовленні;

-формулювати відповідні правила правопису й обґрунтовувати їх за допомогою орфографічних словників та інших довідкових джерел;

-з’ясовувати поняття “слово” і роль слова як засобу називання (позначення) конкретних предметів, абстрактних понять, дій, ознак тощо; різні вияви відношень і зв’язків між словами;

-з’ясовувати механізми формування багатозначності слів, порівнювати власне мовну (значеннєву) і художньо-зображальну (образну) природу метафори, метонімії, синекдохи;

-з’ясовувати лінгвістичну природу лексичної синонімії, принципи організації синонімічного ряду;

-розкривати лінгвістичну суть і можливі сфери функціонування антонімів;

-пояснювати лінгвістичну природу омонімів, омографів й омофонів і відмінності між омонімічними та багатозначними словами;

-розрізняти й характеризувати слова за ознаками активного й пасивного;

-розрізняти й кваліфікувати історизми (застарілі слова, що називають не властиві сучасності реалії та абстрактні поняття) й архаїзми (не властиві сучасній українській літературній мові фонетичні і граматичні форми слів);

-з’ясовувати номінативну сутність неологізмів та оказіоналізмів;

-аналізувати функціональне співвідношення між літературно-нормативною лексикою і словами-діалектизмами (семантичними, лексичними, етнографічними);

-аналізувати значеннєву й формально-граматичну специфіку слів іншомовного походження;

-з’ясовувати лінгвістичну природу фразеологізмів (фразеологічних зрощень, фразеологічних єдностей, фразеологічних сполук);

-ідентифікувати й кваліфікувати з функціонального погляду всі різновиди морфем (кореневі, префіксальні, суфіксальні, інтерфікси, флексії);

-ідентифікувати й визначати лінгвістичну сутність властивих українській мові способів словотворення;

-з’ясовувати складну частиномовну природу іменника; визначати його загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, належність іменників до певної групи за їхнім лексичним значенням; правильно відмінювати іменники;

-аналізувати лінгвістичну природу прикметника, визначати його загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; розряди прикметників за значенням; утворювати форми ступенів порівняння якісних прикметників, повні й короткі форми якісних прикметників; розрізняти основні способи творення відносних і присвійних прикметників; відмінювати прикметники;

-обґрунтовувати виділення в системі повнозначних частин мови числівника як окремого лексико-граматичного класу слів з властивою йому специфікою реалізації морфологічних категорій роду, числа й відмінка; розпізнавати розряди числівників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; відрізняти правильні форми числівників від помилкових; визначати сполучуваність числівників з іменниками;

-з’ясовувати частиномовну природу займенника, визначати його загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди займенників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; характеризувати поділ

займенників за граматичними ознаками на іменникові, прикметникові, числівникові, прислівникові;

-аналізувати й обґрунтовувати лінгвістичну сутність дієслова як найважливішої самостійної частини мови; розпізнавати особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати дієвідміни, особливості словозміни кожної дієвідміни;

-з'ясовувати принципи й конкретні засоби творення дієслів одного виду від дієслів іншого виду;

-з'ясовувати лінгвістичну специфіку дієслівної граматичної категорії часу; аналізувати категоріальне значення форм теперішнього, майбутнього, минулого часів;

-з'ясовувати лінгвістичну природу морфологічної категорії способу дієслова; характеризувати значення і творення дійсного, умовного й наказового способів;

-з'ясовувати лінгвістичну специфіку лексико-граматичної категорії перехідності (неперехідності); пояснювати зміст поняття „перехідність" дієслова;

-розпізнавати дієприкметники та дієприслівники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, особливості творення, відмінювання;

-з'ясовувати частиномовну природу прислівника, визначати його загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди прислівників за значенням, ступені порівняння прислівників, основні способи творення прислівників;

-з'ясовувати функціональне призначення прийменників і сполучників як важливих засобів вираження формальних і значеннєвих зв'язків між словами у реченні й між частинами складного речення; функціональне призначення часток;

-розпізнавати вигуки, визначати групи вигуків за походженням; правильно й комунікативно доцільно використовувати вигуки в мовленні;

-з'ясовувати предмет синтаксису української мови; синтаксичну специфіку словосполучення, різновиди підрядних синтаксичних зв'язків;

-з'ясовувати й обґрунтовувати ознаки речення як базової одиниці синтаксичного рівня мови; аналізувати синтаксичну природу простого двоскладного речення;

-визначати предикативну основу, засоби вираження підмета і присудка, другорядні члени речення; виявляти наукову обізнаність з проблемою односкладного речення, практично визначати тип односкладного речення;

-використовувати різні типи односкладних конструкцій в усному і писемному мовленні; практично розрізняти і теоретично обґрунтувати різницю між повними і неповними реченнями, односкладними і двоскладними;

-теоретично обґрунтовувати поняття "однорідність / неоднорідність","відокремлення", "вставність", "вставленість", "звертання" та аналізувати речення ускладненого типу;

-теоретично інтерпретувати поняття складного речення та практично визначати його ознаки, засоби вираження семантико-синтаксичних відношень між предикативними частинами й типи синтаксичних зв'язків, чітко розмежовувати сурядний і підрядний типи зв'язку та сполучні засоби, що їх представляють;

-класифікувати складносурядні речення за сполучними засобами, характером семантико-синтаксичних відношень, порядком предикативних частин тощо;

-теоретично обґрунтовувати особливості граматичної будови складнопідрядних речень та практично визначати типи підрядних речень за основними показниками їх розмежування; розрізняти сполучники, сполучні та співвідносні слова, характеризувати смислові відношення, які вони виражають, та робити синонімічні заміни;

-тлумачити безсполучникові складні речення з однотипними і різнотипними частинами, особливості їх інтонаційної організації та вживання розділових знаків;

-чітко визначати складні синтаксичні конструкції з різними типами зв'язків, правильно їх кваліфікувати, пояснювати вживання розділових знаків;

-визначати в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову, речення з непрямою мовою; замінювати пряму мову непрямою; правильно й доцільно використовувати в тексті пряму мову й цитати; правильно вживати розділові знаки в конструкціях із прямою мовою та діалогом;

-розпізнавати стилі мовлення, визначати особливості кожного з них; користуватися різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування;

з історії української літератури:

-аналізувати художні твори з точки зору їх естетичної вартості в контексті літературно-мистецької доби;

-характеризувати рушійні чинники розвитку української літератури від найдавніших часів до сучасності;

-компетентно й цілеспрямовано орієнтуватися в процесі індивідуальних творчих пошуків письменства та розмаїтті стильових тенденцій;

-виявляти національні особливості й наднаціональні характеристики того чи іншого мистецького явища;

-здійснювати загальнонауковий теоретико-літературознавчий пошук;

з методики навчання української мови:

-осмислювати основні концептуальні засади мовної освіти в Україні;

-визначити основні завдання на кожному етапі вивчення шкільного курсу, виходячи з основних завдань як предмета, так і навчально-виховного процесу;

-встановлювати основні міжпредметні зв'язки між українською мовою та іншими шкільними предметами;

-проводити методичний аналіз матеріалу, що вивчатиметься: встановлювати наступність і перспективність у його вивченні, співвідношення між теоретичним матеріалом і практичними уміннями, диференціювати матеріал за ступенем складності його засвоєння, виділяти в ньому головне;

-складати календарний і календарно-тематичний плани роботи;

-вільно орієнтуватися у шкільний програмі з української мови і підручниках з усіх років навчання;

-моделювати сучасний урок, використовуючи нові технології навчання;

-проводити уроки української мови (різних типів) на належному науково-методичному рівні, досягаючи триєдиної мети;

-оптимально використовувати можливості рідної мови для досягнення освітніх, виховних і розвивальних цілей, враховуючи при цьому особливості засвоєння мови учнями різних класів;

-працювати з підручниками, вміло використовувати дидактичні можливості методичного апарату навчальної книги, її рубрикації, умовні позначення, питання і завдання, ілюстративний матеріал, вправи;

-вести позакласну роботу з предмета, вдало поєднувати її форми з програмним вивченням мови;

-складати план роботи мовного гуртка;

-керувати гуртковою роботою учнів з мови;

-проводити факультативні заняття з мови;

з методики навчання української літератури:

-вільно орієнтуватися у вивченому матеріалі;

-планувати й здійснювати самостійну пошукову діяльність;

-методично грамотно конспектувати першоджерела;

-орієнтуватися в дискусійних питаннях курсу;

-виконувати самостійні практичні роботи: давати відповіді на проблемні запитання, моделювати шкільні ситуації, визначати й розв’язувати навчальні проблеми, творчо писати конспекти уроків і сценаріїв позакласних заходів, виготовляти наочні посібники тощо;

-творчо застосовувати набуті знання під час проходження шкільної практики;

-підвищувати свій освітньо-кваліфікаційний рівень, вивчаючи фахову періодику.

3. ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Сучасна українська літературна мова

Тема 1. Українська мова – національна мова українського народу

Поняття про діалектну базу сучасної української літературної мови. Поняття державної мови. Закон про мови в Україні. Поняття про літературну мову. Писемна й усна форми української літературної мови. Функціональні стилі української літературної мови.

Тема 2. Фонетика і фонологія

Фонетичний і фонологічний аспекти вивчення звукового складу української мови. Предмет і завдання фонетики й фонології. Поняття фонеми. Система фонем сучасної української літературної мови. Фонематична та фонетична транскрипції. Основні фонетичні одиниці мовлення: звук, склад, фонетичне слово, мовленнєвий такт, фраза. Фонетичні процеси, зумовлені

сполучуваністю звукових одиниць у мовленнєвому потоці. Зміни приголосних у мовленнєвому потоці. Асиміляція приголосних, її різновиди. Дисиміляція приголосних. Різновиди дисиміляції. Спрощення в групах приголосних. Чергування фонем. Найдавніші чергування голосних. Фонетичні (живі) та історичні чергування. Чергування голосних. Чергування приголосних.

Тема 3. Орфоепія. Графіка. Орфографія

Орфоепічні норми української літературної мови. Вимова голосних у наголошеній і ненаголошеній позиціях. Вимова приголосних у різних позиціях і вимова сполучень кількох приголосних. Вимова слів іншомовного походження. Евфонічні чергування голосних і приголосних. Наголос в українській мові. Норми українського наголосу. Склад, його фонетична будова. Основні закономірності складоподілу в українській мові. Типи складів. Інтонація. Паузи. Графіка як розділ науки про мову. Український алфавіт та інші знаки, що використовуються в українському письмі. Співвідношення між буквами українського алфавіту й фонемами. Букви для позначення голосних і приголосних фонем. З історії письма. Предмет і завдання орфографії. Принципи української орфографії: фонетичний, фонематичний морфологічний, історичний, семантико-диференційний. Поняття орфограми. Різновиди орфограм.

Тема 4. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія

Предмет і завдання лексикології української літературної мови. Слово як основна одиниця лексичної системи. Знакова природа слова. Лексичне значення слова. Типи лексичних значень слів. Основні типи переносних значень слів. Полісемія як лексико-семантичне явище. Омонімія. Розмежування омонімії та полісемії. Синонімія. Функції синонімів. Джерела синонімії. Антоніми. Функції антонімів. Паронімія. Характеристика лексики української мови за походженням. Основні історичні яруси слів у лексичному складі сучасної української мови. Лексичне запозичення зі слов'янських мов. Старослов'янізми у складі лексики. Запозичення з неслов'янських мов. Лексика української мови з погляду сфер вживання. Діалектна лексика. Термінологічна і професійна лексика. Жаргонна й арготична лексика. Застаріла лексика. Неологізм, їх різновиди і шляхи появи в мові. Стилістична диференціація лексики української мови. Фразеологія як тип мовної одиниці. Основні типологічні ознаки фразеологізмів. Класифікація фразеологізмів. Лексико-граматичні зміни фразеологічних одиниць. Шляхи засвоєння фразеологізмів.

Українська лексикографія. Предмет і завдання лексикографії. Типи словників. Словники енциклопедичні та лінгвістичні. Відомості з історії української лексикографії. Характеристика найважливіших українських лексикографічних праць.

Тема 5. Граматика. Словотвір. Морфеміка. Морфологія

Словотвір як учення про мотивацію і творення похідних слів. Твірна основа і словотворчий формант. Словотвірний тип і словотвірне значення. Способи словотвору в сучасній українській мові. Принципи словотвірного аналізу. Морфеміка як тип мовної одиниці. Морфемний склад слова. Поняття

про морфему. Типи морфем в українській мові. Морфи як варіанти морфем. Основа слова і закінчення. Основні зміни в морфемній будові слова: спрощення, перерозклад, ускладнення. Принципи морфемного аналізу слів.

Граматика української мови як учення про її морфологічну та синтаксичну будову. Морфологія та синтаксис як розділи граматики. Основні граматичні поняття: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія, граматичне значення слова у його відношенні до лексичного. Способи вираження граматичного значення слова граматичною формою слова. Синтетичні й аналітичні форми слів. Граматичні категорії. Системи граматичних категорій в українській мові. Морфологічні, синтаксичні та лексико-граматичні категорії. Поняття грамеми. Морфологія як граматичне вчення про систему форм слова та засоби їх вираження. Поняття про словоформу. Частини мови та принципи їх виділення в українській мові. Повнозначні та службові частини мови. Проблема займенникових слів, нечастиномовні слова – морфеми і слова – речення, ступені й різновиди взаємопереходу частин мови.

Тема 6. Іменні частини мови

Іменник як частина мови. Семантико-граматичні ознаки його виділення. Лексико-граматичні розряди іменників. Граматичні категорії іменника. Категорія роду, її значення, морфологічне, синтаксичне та лексичне вираження. Формально-граматичні та значеннєві принципи розподілу іменників за родами. Іменники спільного та подвійного роду. Хитання в роді іменників. Категорія числа, її значення та граматичні засоби вираження. Іменники, що мають форму тільки однини або форму тільки множини. Категорія відмінка. Відмінкова система сучасної української літературної мови. Словозміна іменників. Принципи поділу іменників на відміни та групи. Характеристика парадигм іменників I, II, III та IV відмін. Невідмінювані іменники.

Поняття про прикметник як частину мови. Специфіка граматичних категорій прикметника. Лексико-граматичні розряди прикметників: якісні, відносні, присвійні. Короткі та повні прикметника. Стягнені та нестягнені форми повних прикметників. Ступені порівняння як форми якісних прикметників. Особливості відмінювання та правопису прикметників. Творення та значення вищого та найвищого ступенів порівняння. Відмінювання прикметників твердої та м’якої групи.

Проблема частиномовної природи числівника. Розмежування числівників та інших слів з кількісним значенням. Специфіка вияву граматичних категорій числівника. Функціональні розряди числівників. Структурні типи числівників. Відмінювання різних розрядів числівників.

Займенник. Займенникові слова в системі частин мови. Співвідношення займенників за значенням, морфологічними ознаками та синтаксичною роллю в реченні з іншими частинами мови. Лексико-граматичні розряди займенників. Граматичні категорії займенників. Словотвірні характеристики займенників. Словозміна.

Тема 7. Дієслово. Прислівник. Станівник. Модальник. Службові частини мови. Вигук

Поняття про дієслово як частину мови. Система дієслівних утворень в українській мові. Неозначена форма дієслова. Типи дієслівних основ. Поділ дієслів на класи за співвідношенням з основами інфінітива та теперішнього часу. Поділ дієслів на дієвідміни. Категорія виду дієслова. Протиставлення форм доконаного та недоконаного виду у видовій парі. Способи творення форм доконаного та недоконаного виду. Видова пара. Категорія особи дієслова та числа. Безособові дієслова. Категорія часу та роду дієслова. Система дієслівних часів у сучасній українській літературній мові, їх творення та значення. Категорія способу дієслова. Дійсний, умовний та наказовий способи, їх творення та значення. Загальнодієслівна категорія перехідності-неперехідності дієслова. Перехідні дієслова та засоби їх вираження. Неперехідні дієслова та засоби їх вираження. Категорія стану дієслова та її зв’язок з перехідністю-неперехідністю. Дієслова активного стану, їх засоби вираження. Дієслова пасивного та зворотно-середнього стану. Дієприкметник як форма дієслова та прикметникові характеристики дієприкметника. Граматичні категорії дієприкметника. Творення дієприкметників. Активні дієприкметники теперішнього часу, їх значення та вживання. Пасивні дієприкметники минулого часу обох видів. Перехід дієприкметників у іменники та прикметники. Дієслівні форми на -но, -то. Дієприслівник як форма дієслова. Дієслівні та прислівникові характеристики дієприслівника. Значення дієприслівників доконаного та недоконаного видів. Творення та синтаксична роль дієприслівників. Перехід дієприслівників у прислівники та прийменники.

Прислівник: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Групи прислівників за значенням. Ступені порівняння означальних прислівників. Творення прислівників. Слова категорії стану та їх місце в системі частин мови. Частиномовна база станівника. Лексико-семантичні групи слів категорії стану. Поняття про модальність і модальні слова. Формування модальника та його частиномовний статус. Семантичні розряди модальних слів. Морфологічні та синтаксичні властивості модальника.

Прийменники як службові слова. Морфологічний склад прийменників. Перехід самостійних слів і словосполучень у прийменники. Вживання прийменників із певними відмінками іменників і субстантивованих слів. Сполучники як службові слова, що виражають зв’язок між словами в реченні, між частинами речень. Синтаксичні функції сполучників. Морфологічний склад сполучників. Сполучники сурядності і підрядності, їх групи. Сполучні слова їх відмінність від сполучників. Перехід повнозначних слів у сполучники. Частки як службові слова, що вносять певні відтінки у значення слів чи рівень. Групи часток за значенням. Функції часток. Частки словотворчі і формотворчі. Правопис часток в українській мові. Вигуки як слова, що виражають емоції та волевиявлення, їх роль у реченні. Групи вигуків за значенням, їх уживання. Перехід у вигуки повнозначних слів. Звуконаслідувальні слова.

Тема 8. Синтаксис. Словосполучення й просте речення

Предмет синтаксису як структурного граматичного рівня мови. Типи синтаксичних одиниць. Синтаксичні зв'язки у словосполученні й реченні та засоби їх вираження. Поняття про словосполучення як одиницю синтаксису. Типи словосполучень. Граматичні зв'язки між компонентами словосполучень. Види підрядного зв'язку, синтаксичні відношення. Речення як основна синтаксична одиниця. Основні ознаки речення. Типи речень за метою висловлювання та експресією. Стверджувальні й заперечні речення. Просте речення як тип синтаксичної конструкції. Просте двоскладне речення. Головні члени двоскладного речення. Підмет, його типи й засоби вираження. Присудок та його типи. Структурно-семантичні характеристики присудка, засоби його вираження. Характер зв'язку між підметом і присудком у реченні. Непоширені та поширені речення. Другорядні члени речення. Сучасні підходи до класифікації другорядних членів речення. Типи і засоби вираження другорядних членів речення. Додаток, прямий і непрямий, засоби вираження. Означення. Узгодження та неузгодження. Прикладка як різновид означення. Обставини. Семантико-синтаксичні різновиди обставин та їх роль у організації двоскладного речення. Структура речення і розділові знаки.

Односкладне речення. Поняття про односкладне речення. Особливості семантичної структури односкладних речень. Поширені та непоширені односкладні речення, повні та неповні. Структурно-семантичні різновиди односкладних речень: означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні. Повні та неповні речення. Типи неповних речень. Нечленовані речення.

Тема 9. Просте ускладнене речення

Особливості простого ускладненого речення. Речення з однорідними членами. Особливості однорідних членів речення. Смислові відношення між однорідними членами та засоби їх вираження. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення. однорідні й неоднорідні означення. Координація присудка з однорідними підметами в числі й роді. Поняття про відокремлення. Речення з відокремленими другорядними членами. Відокремлені означення, прикладки, обставини та додатки. Уточнювальні члени речення. Речення зі вставними і вставленими компонентами. Вставні слова, словосполучення та речення як засоби вираження суб'єктивної модальності. Класифікації вставних одиниць. Вставлені компоненти як виразники об'єктивної модальності. Речення зі звертаннями. Система розділових знаків у простому ускладненому реченні.

Тема 10. Складне речення як синтаксична конструкція

Формально-синтаксична та семантико-синтаксична структура складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення. Комунікативна організація складного речення. Складносурядне речення в системі складного речення. Засоби вираження синтаксичних зв'язків і змістових відношень між частинами складносурядного речення. Структурно-семантичні типи складносурядних речень. Складносурядні речення відкритої та закритої структур. Складносурядні багатокомпонентні конструкції.

Складнопідрядне речення як тип синтаксичної конструкції. Складнопідрядне елементарне речення. Структурні особливості складнопідрядних речень. Функції сполучних слів і сполучників у складнопідрядному реченні. Вказівні слова як факультативні та обов'язкові компоненти в головній частині. Принципи класифікації складнопідрядних речень. Складнопідрядні елементарні речення нерозчленованої структури. Характеристика складнопідряднх речень у зв'язку з функцією підрядної частини. Семантико-структурні типи складнопідрядних речень нерозчленованої структури. Складнопідрядні елементарні речення розчленованої структури. Різновиди складнопідрядних речень із підрядними обставинними. Складнопідрядне речення з підрядним супровідним. Складнопідрядні речення з пояснювальними відношеннями між предикативними частинами. Складнопідрядне багатокомпонентне речення. Речення з кількома підрядними частинами, різновиди зв'язку підрядних частин у їх межах. Складнопідрядні речення з неоднорідною супідрядністю, послідовною підрядністю та однорідною супідрядністю. Поняття про контаміновані складнопідрядні багатокомпонентні речення.

Складне безсполучникове речення. Проблема статусу складних безсполучникових речень. Складні безсполучникові елементарні речення з однорідними та неоднорідними частинами та їх основні різновиди. Складні безсполучникові багатокомпонентні речення та їх типи.

Складне речення з різними видами сполучникового зв'язку. Складні речення із сурядністю і підрядністю та їх різновиди. Складне сполучниково-безсполучникове речення. Період як своєрідна синтаксична структура. Структурно-семантичні особливості періоду. Семантико-синтаксичні відношення між частинами періоду. Складне синтаксичне ціле як синтаксична одиниця і компонент тексту. Засоби зв'язку його компонентів. Абзац як композиційно-комунікативна одиниця, його роль у членуванні тексту. Текст як об'єкт синтаксично-комунікативного аналізу. Діалогічне мовлення. Конструкції з чужим мовленням. Засоби передачі чужого мовлення, співвідношення форм прямої та непрямої мови.

Основи української пунктуації. Система розділових знаків. Структура речення та пунктуація. Інтонація речення та пунктуація.

Історія української літератури

Тема 1. Давня українська література

Основні специфічні риси літературного процесу IX–XVIII ст., їх христоцентрична основа. Зв'язок літератури з особливостями життя народу в різні епохи його розвитку. Християнізація мислення русинів. Співіснування двох мовних основ словесності – усної та книжно-слов'янської. Роль Кирила й Мефодія у запровадженні загальнослов'янської книжності.

„Повість минулих літ" (поч. XII ст.), Київський літопис (XII ст.), Галицько-Волинський літопис (XIII ст.). Стильове багатство „Слова про Закон і Благодать" митрополита Іларіона (XI ст.). „Слово о полку Ігоревім" (1185 – кінець 1187 рр.) – найвидатніша літературна пам'ятка Київської Русі.

Творчість Івана Вишенського (від середини XVI ст. – до 1621 та 1643 рр.). Критика соціальної дійсності в Україні та Речі Посполитій в „Писанії до всіх... в Лядській землі живущих”, „Викриття диявола-світодержця”. Заперечення чинних на той час церковних інституцій.

Філософська проза Григорія Сковороди: діалоги-притчі „Вдячний Еродій” та „Убогий жайворонок” як втілення ідеї про моральні та національні засади виховання. Збірка Г. Сковороди „Байки Харківські” та її ґенеза. Час і місце створення. Композиція творів і джерела їх сюжетів. Тематичні цикли творів. Філософські ремінісценції байок. Поетична спадщина Григорія Сковороди (збірка „Сад божественних пісень).

Тема 2. Нова українська література

Історичні, суспільні та культурні умови становлення нової української літератури, її народоцентрична основа та національна самобутність. Еволюція народницької концепції – від романтичних перспектив до просвітницької практики й консервативної обмеженості. Роль І. Котляревського, Т. Шевченка у формуванні нової української літератури.

І. Котляревський (1769-1838) – засновник нової української літератури. Джерела його світогляду і творчості. „Енеїда” – перший твір нової української літератури, одна із травестій поеми Вергілія (П. Скаррон, А. Блюмауер, М. Осіпов). Театральна діяльність І. Котляревського – засновника української нової драматургії, історія написання, постановки і публікації „Наталки Полтавки”, її новаторство в контексті тогочасної драми.

Є. Гребінка (1812-1848) – організатор українського літературного руху, один із засновників петербурзького осередку українства, видавець і редактор альманаху „Ластівка”. Євген Гребінка – байкар (збірка „Малороссийские приказки”). Гребінка – поет-романтик, введення ним в українську літературу таких романтичних жанрів, як романс, пісня, поетична медитація. Українська історична тематика в російських прозових творах („Чайковський”).

Г. Квітка-Основ’яненко (1778-1843) – перший класик української художньої прози на народномовній основі, представник просвітницького реалізму. Дві групи творів у прозі Г. Квітки-Основ’яненка. Гумористичні оповідання і повісті: „Салдацький патрет”, „Мертвецький великдень”, „От тобі й скарб”, „Конотопська відьма” та ін., бурлескний колорит, поєднання у них етнографічного реалізму й народної фантастики, артикуляція етноментальної пам’яті, переосмислення міфологем. Сентиментально-реалістичні твори Г. Квітки-Основ’яненка. Повість „Маруся”, поєднання у ній ознак просвітницького дидактизму, етнографічного реалізму та сентименталізму, іконографічна ідеалізація образів. Ознаки реалізму у творі „Козир-дівка”, обстоювання людської гідності. Проблеми пошуку людського щастя у повісті „Щира любов”, ілюзійні настанови автора. Повість „Сердешна Оксана”, її вплив на поему „Катерина” Т.Шевченка.

Естетичні принципи романтизму. Романтизм в українській поезії першої половини XIX ст., його основні риси, відповідність менталітету українця. Розширення поетами-романтиками стильових, тематичних і жанрових меж національної літератури. Літературна діяльність Л. Боровиковського як

першого поета-романтика кінця 20-х – початку 30-х рр. Віршовані збірки М. Костомарова (Ієремії Галки): „Українські балади” (1839) та „Вітка” (1840). Амвросій Могила (А. Метлинський) – представник романтизму (збірка поезій „Думи і пісні та ще дещо”). Маркіян Шашкевич – чільна постать „Руської трійці” як культурологічного явища в українській історії.

Тарас Шевченко (1814-1861). Широта і різноманітність (ідейно-тематична та жанрова) спадщини – поезія, драматургія, проза, критика. Т. Шевченко-художник, перший академік тогочасної Росії на теренах офорту. Світова велич Т. Шевченка.

Рання творчість (1837-1846). „Кобзар” Т. Шевченка 1840 р. Основні мотиви ранньої поезії. Романтичні балади фольклорного походження. Соціально-побутова поема „Катерина”. Романтизація національної героїчної епіки („Іван Підкова”, „Гамалія”). Історичні поеми Т. Шевченка. Романтична інтерпретація української минувшини у поемі Т. Шевченка „Гайдамаки” (1841). Драматургія Т. Шевченка. Романтична трагедія „Никита Гайдай” та соціально-побутова драма „Назар Стодоля”. Традиції і новаторство Т. Шевченка у цьому жанрі.

Життя і творчість періоду „трьох літ”. Лірика 1843-1845 рр., громадянські мотиви, образ сім’ї „вольної, нової”. Сатира Т. Шевченка цього часу, тематичне багатство сатиричних поем. Побутові поеми Т. Шевченка („Сова”, „Наймичка”). Образ матері в поезії Т. Шевченка. Поеми, написані російською мовою („Слепая”, „Тризна”), та їх зв’язок з ліро-епічними творами епохи романтизму.

Творчість періоду заслання (1847-1857). Цикл поезій „В казематі”. Мотиви лірики: інтимні, громадянські, національні. Останні роки життя й поетичної творчості (1857-1861). Повернення Т. Шевченка до Петербурга. Поеми Т. Шевченка „Неофіти”, „Марія”, „Юродивий”. Соціально-філософська поема „Марія”. Інтимні вірші цього періоду. Російськомовна проза.

Тема 3. Утвердження реалізму в українській літературі

Романтична стильова тенденція II половини XIX століття. Багатогранність діяльності (поет, прозаїк, драматург, фольклорист, етнограф, історик, критик, літературознавець, мовознавець, перекладач, видавець, редактор) Пантелеймона Куліша. Участь у Кирило-Мефодіївському братстві. „Чорна рада” (1847-1857) – перший соціально-історичний роман в українській прозі. Творче осмислення романно-історичної традиції В. Скотта, М. Гоголя. Всеохопний показ української дійсності 60-х років XVII ст., боротьби за припинення чвар в Україні, за її єдність. Поетична творчість: збірки „Досвітки”, „Хуторна поезія”, „Дзвін”. П. Куліш – збирач і видавець фольклорно-етнографічних матеріалів.

Історично-легендарні та пригодницькі сюжети його оповідань Олекси Стороженка. Мотиви лірики Ю. Федьковича. Тематика поем: „Новобранчик”, „Циганка”, „Дезертир”, „Лук’ян Кобилиця”, „Свекруха”. Самобутність прози Ю. Федьковича: оповідання етнографічно-побутові, соціально-побутові.

„Феміністична” проза. Художнє використання народного мовлення крізь призму жіночого світовідчування у збірці Марка Вовчка „Народні

оповідання”. Збірка поезій Олени Пчілки (Драгоманової-Косач): „Думки-мережанки” (1886), спроби вийти за межі пошевченківської поезії. Перші прозові твори Олени Пчілки – оповідання. Новизна тематики, образів, форми, оповіді. Драматичні твори, переклади, переспіви. Драматизм жіночої долі у творах Ганни Барвінок (Г. Білозерської-Куліш). Збірки оповідань Наталі Кобринської.

Поезія пошевченківського періоду.

„Найкращий український байкопис” (І. Франко) – Леонід Глібов. Продовження ним української байкарської традиції. Зв’язок зі спадщиною європейського байкарства, ліризація жанру. Два періоди у творчості. Лірика. Мотиви кохання, роздуми над плинним життям, минущістю кохання. Гумористичні вірші.

Проза пошевченківського періоду. Творчі пошуки Івана Нечуя-Левицького (1838-1918). Багатство тематики (життя пореформеного села, антиклерикальна тема, східні мотиви, життя національної інтелігенції, тема історичного минулого). Жанрове розмаїття. Риси індивідуального стилю. І. Нечуй-Левицький – „творець живих типів”, „великий артист зору” (І. Франко). Драматургія Нечуя-Левицького.

Мала епічна форма у творчості Панаса Мирного (Рудченка) (1849-1920). Розвиток Панасом Мирним жанру повісті. „Хіба ревуть воли, як ясла повні?” – соціально-психологічний роман, його еволюція від нарису „Подоріжжя від Полтави до Гадячого”. Роман „Повія” – зразок української класичної літератури.

„Корифеї” українського театру. Несприятливі умови для розвитку української драматургії в 50-60-ті роки XIX ст. Відсутність професійного театру, посилення царських репресій щодо розвитку української культури. Розвиток українського театру в 70-90-х роках XIX ст.

Поетична творчість Михайла Старицького. Широкий діапазон перекладів та переспівів. Театральна діяльність. Інсценізація прозових творів російських, польських та австрійських авторів, доопрацювання малосценічних п’єс українських письменників. Відображення народницького руху у драмі „Не судилось”. Зображення життя провінційного театру кінця XIX ст. у драмі „Талан”, життя інтелігенції. П’єси М. Старицького на історичну тему. Органічне поєднання фольклорного матеріалу з дійсністю, соціальна та морально-етична наснаженість конфлікту у драмі „Ой, не ходи, Грицю...”. Романи М. Старицького російською мовою („Богдан Хмельницкий”, „Осада Буши”, „Разбойник Кармелюк” та ін.). Студії над історією України в романах „Молодість Мазепи”, „Руїна”.

Жанрове розмаїття п’єс Марка Кропивницького. Орієнтація драматурга на досягнення української драматичної літератури. П’єса „Дай серцю волю, заведе в неволю”. Засудження „панського болота” у п’єсі „Доки сонце зійде, роса очі виїсть”.„Глитай, або є Павук”: злободенність теми, образ багатія Бичка. Інтерес до комедійних жанрів („Пошились в дурні”, „По ревізії”). Твори для дітей.

Іван Карпенко-Карий (І. Тобілевич). Соціально-побутові драми. Тема долі жінки-покритки, сиріт і наймитів за нових соціальних умов у драмі „Наймичка”. Шевченківські традиції п’єси. Сатирична комедія „Сто тисяч” – викриття потягу до збагачення шахраїв та інших типів. „Хазяїн” – соціально-сатирична комедія нового ґатунку – „зла сатира”: особливість типу Пузиря, інші образи. Тема інтелігенції у дилогії „Суєта” і „Житейське море”. Історична тематика у драмах „Бондарівна”, „Паливода XVIII ст.”, „Ґандзя” та ін. Світове значення театру „корифеїв”.

Творчість Івана Франка (1856-1916). Художня творчість І.Франка. Багатство жанрів, стильове розмаїття. Поезія. Актуальність тематики, ідейна глибина, новаторство поетичної форми. Збірки „З вершин і низин”, „Зів’яле листя”, „Мій Ізмарагд”, „Із днів журби”, „Semper tiro”. Основні мотиви. Поеми („Іван Вишенський”, „На Святоюрській горі”, „Смерть Каїна”, „Мойсей”). Основні групи: сатиричні, соціально-побутові, історичні, філософські і поеми-казки. Широта проблематики. Жанрова різноманітність.

Драматургія. Суспільна актуальність, естетична концепція п’єс. „Украдене щастя”: джерела драми, багатоплановість конфлікту, тема фатуму. Загальна характеристика п’єс „Учитель”, „Сон князя Святослава” та ін.

Мала епічна проза І.Франка: цикл „Бориславські оповідання”, твори на сільську („Лесишина челядь”, „Сам собі винен”, „Історія кожуха” та ін.) і дитячу тематику („Грицева шкільна наука”, „Малий Мирон”, „У кузні” та ін.). Творча невдача письменника у повісті „Борислав сміється” як спроба ілюстрації соціалістичної доктрини. Тема двійництва у психологічному романі „Лель і Полель”. „Boa constriktor” – розпад особистості в цивілізаційному світі, психологічна структура нарації. Аналіз деградації суспільства у творах „Основи суспільства”, „Для домашнього вогнища”, проекція нової людини у повісті „Перехресні стежки”, доля інтелігентів у оповіданні „На дні”. Переклади. Літературознавча і фольклористична діяльність.

Тема 4. Модернізм в українському мистецтві

„Перехідний період”. Поняття „перехідний період”, його змістове наповнення та відображення в ньому еволюції естетичної свідомості від народницько-прагматичних параметрів до поступового осягнення іманентної сутності мистецтва.

Поезія „перехідного” періоду. Творча доля „непривітного співця” Якова Щоголева (М. Зеров). Основні мотиви ранньої творчості поета, залежність від літературних зразків. Поетичні збірки 80-90-х років: „Ворскло” та „Слобожанщина”, їх ідейно-тематична цілісність. Творчий шлях Володимира Самійленка: рух від народницьких до „чуттєвих” мотивів, нова культура версифікації, жанрове урізноманітнення поезії. Екзотичні мотиви у збірці „Пальмове гілля” Агатангела Кримського.

Проза „перехідного” періоду. Реалістичний дискурс Т. Бордуляка в малій епічній формі (збірки „Ближні” та „Оповідання з галицького життя”). Художній аналіз життя галицької інтелігенції у повістях Андрія Чайковського „Олюнька”, „В чужім гнізді”. Історична проблематика в його творчості („За сестрою”, „На уходах”), художня інтерпретація гетьмана Сагайдачного в

одноіменній повісті. Стильова манера Архипа Тесленка – рух від оповідної школи Марка Вовчка до імпресіоністичного письма. Обстоювання принципу „аристократизму душі” у трагічній повісті „Страчене життя”. Автобіографічний елемент у художніх текстах А. Тесленка. Переборення нормативів реалізму у творчості Степана Васильченка – гумористична тональність у „Мужицькій арихметиці”, відтворення дитячої психології в оповіданнях „Свекор”, „Басурмен”, „Дощ”, „Циганка”, осмислення долі сільської інтелігенції („Вона”, „Вечеря”, „Над Россю”). Колізії „аристократів духу”, невідповідність плебейської дійсності їхнім внутрішнім поривам у повісті „Талант”. Творчі пошуки Г. Хоткевича – від реалізму оповідань 90-х років до модернізму („Поезія в прозі”, 1902), твори за гуцульськими мотивами („Камінна душа”, „Довбуш”, „Гірські акварелі” та ін.).

Оновлення української прози рубежу XIX-XX століття. Рання учнівська проза М. Коцюбинського (1864-1913). Еволюція письменника від народництва до європейського типу світосприймання, від реалістичної школи XIX ст. до імпресіонізму. Аналіз імпресіоністичних домінант прози М. Коцюбинського поряд з реалістичними чи романтичними. Етногенетичні джерела у творчості М. Коцюбинського, художнє осмислення міфологем („Тіні забутих предків).

„Аристократизм духу” у творах О. Кобилянської (1863-1942). Зв’язок письменниці з рухом емансипанток. Ранні повісті – „Людина” (1891), „Царівна” (1895). Образи жінок-інтелігенток в творах О. Кобилянської („Valse melancolique”, „Некультурна”, „Ніоба”). „Апостол черні” – порушення національних, соціальних, елітарних та емансипаційних проблем. Повість „Земля” – архетип землі. Твори про імперіалістичну війну: „Лист засудженого вояка” до своєї жінки”, „Назустріч долі”, „Юда”.

Суперечлива постать В. Винниченка (1880-1951)– письменника, революціонера та політика в драматичному контексті української дійсності та літератури. Проблема краси, естетичних потреб та волі до життя у ранній прозі В. Винниченка. Інтерес письменника до загостреного сюжету, драматичних колізій у стосунках між неординарними характерами, сполучення критеріїв прекрасного і потворного („Записки кирпатого Мефістофеля”, „Заповіт батьків”, „Дисгармонія”, „Memento” та ін.); наявність елементів модернізму та авангардизму в прозі та драматургії В. Винниченка, спроби реалізувати в художніх творах теорію „чесності з собою” („Чесність з собою”, „Щаблі життя”, „Чорна Пантера і Білий Ведмідь”, „Великий Молох”, „Гріх”, „Брехня”, „Пригвождені”, „Молода кров” та ін.).

„Покутська трійця”: Василь Стефаник, Марко Черемшина, Лесь Мартович. Творча постать В. Стефаника в контексті українського („Молода муза”) та польського („Молода Польща”) модернізму. Зростання письменника від символістської збірки „З осені” (1896-1897) до новелістики експресіоністичного ґатунку („Синя книжечка”, 1899). Пошуки М. Черемшиною (І. Семенюком) індивідуальної стильової манери. Ліризація прози у збірці „Карби”. Осудження патології війни у збірці „Село вигибає”. Поєднання поетичного хисту (збірка „Поезії”, „Подорож до Києва”) з прозовим у творчості О. Маковея. Обстоювання реалістичних принципів у

сатиричних творах. Антимілітаристський пафос збірки „Криваве поле”. Осмислення історичної минувшини в Україні (повість „Ярошенко”).

Український символізм. Творча постать Лесі Українки. Проблема українського символізму. Характерні ознаки концепції символізму. Урізноманітнення ритмомелодійної та строфічної структури української версифікації в ліриці М. Вороного (збірки „Ліричні поезії”(1911); „В сяйві мрій” (1913); „Поезії” (1929). Особлива концентрація світотворчої „кордоцентричної” енергії, притаманна ліриці О. Олеся (О. Кандиби): збірки „З журбою радість обнялась” (1907), „Будь моїм мечем” (1909), „Поезії” (1911), „Поезії” (1917), „Кому повім печаль мою” (1937), „Цвіте трояндами” (1939).

Поривання до містичних осяянь П. Карманського (зб.: „Ой люлі, смутку”, 1906; „Блудні огні”, 1907; „Пливем по морю тьми”, 1909). Створення елегантного мікросередовища, позначеного еротичними мотивами, у доробку В. Пачовського („Розсипані перли”, 1901; „На стоці гір”, 1907; „Ладі й Марені – терновий огонь мій”, 1913) та ін.

Творча постать Лесі Українки (Лариси Косач) (1871-1913) в контексті української літератури на межі XIX-XX ст., вольова вдача письменниці. Аналіз збірок „На крилах пісень” (1893), „Думи і мрії” (1899), „Відгуки” (1902). Перехід поетеси від медитативної лірики до ліро-епосу („Роберт Брюс, король шотландський”, „Вілла-посестра”, „Ізольда Білорука”, „Одно слово” та ін.), до жанру драматичної поеми. Інтелектуальний пафос, „Одержима”, „На полі крові”, „В катакомбах” та ін. Окреслення нового типу особистості на противагу традиційним характерам, зображеним в українській літературі, у драмах „Кассандра”, „Руфін і Прісціла”, „Адвокат Мартіан”, „Одержима”, спростування політичного квієтизму у драмі „В катакомбах” та ін. Міфологічна основа „Лісової пісні”, її філософська ідея, екстраполяція етногенетичних джерел на свідомість людини початку XX ст.

Тема 5. Українська література XX століття

„Розстріляне відродження”. „Розстріляне відродження” – умовна назва письменників 20-х років, репресованих комуністичною системою. Характеристика літературних угрупувань. Роль періодичних видань у циркуляції творчих ідей. Спалах літературної дискусії 1925-1928 рр., порушення онтологічної проблеми: бути чи не бути українській літературі, українській культурі, українській нації. Перехоплення ініціативи компартією, груба підміна естетичних понять політичними, переродження дискусії і перехід до репресій, починаючи з процесу СВУ.

Розмаїття стильових тенденцій, активні пошуки шляхів розвитку української літератури, маніфести, полеміки. Український футуризм у порівнянні з італійським та російським, роль М. Семенка в його культивуванні. Радикальні ознаки революційного романтизму у порівнянні із класичним романтизмом та неоромантизмом, їх прояв у ліриці В. Сосюри. Висока культура поетичного мовлення „неокласиків”, уміння дисциплінувати „кордоцентричну” стихію українського письменства, органічно поєднати традицію класики із модерними творчими пошуками. Суперечлива,

неоднозначна творча та життєва доля П. Тичини на різних етапах складної історії української літератури. Потреба усвідомлення принципу об'єктивного історизму при поцінуванні його поетичної спадщини (як і спадщини будь-якого письменника).

Формування нової української прози 20-х років, її рух від малої епічної форми до романних форм, її жанрово-стильовий спектр. Експериментальна проза. Історична проза як актуалізація генетичної пам'яті. Розширення можливостей гумору та сатири в українській літературі (Остап Вишня, В. Чечвянський, Кость Котко, Ю. Вухналь). Трагічна постать М. Хвильового (Фітільова) в українській літературі та культурі. Порушення ним націотворчих проблем у літературній дискусії 1925-1928 рр., протест проти провінційного українства – так званої „червоної просвіти", орієнтація на „психологічну Європу", проголошення „азіатського ренесансу" та „романтики вітаїзму".

Розвиток українського театру та розквіт драматургії у 20-ті, на поч. 30-х років. Дотримання традицій „корифеїв". Концепція діяльності „Березолю" та його режисера Леся Курбаса. Пошуки драматургії Я. Мамонтова, М. Ірчана, І. Дніпровського, І. Кочерги. Драматургія Миколи Куліша.

„Соціалістичний реалізм" – штучний напрям у літературі та мистецтві, заснований на підвалинах марксизму-ленінізму, ініційований компартією, можливий лише в межах соціалістичного режиму. Створення Спілки письменників з „комуністичною фракцією" в ній, тиражування резолюцій та постанов про „політику партії в галузі художньої літератури". Перетворення небагатьох, впокорених радянською владою письменників на „класиків соціалістичного реалізму" (П. Тичина, М. Рильський, В. Сосюра, М. Бажан, Ю. Яновський). Виникнення творів неперебутньої художньої вартості всупереч доктрині „соцреалізму": „Труна Тімура" М. Бажана, „Чотири шаблі" та „Вершники" Ю. Яновського, п'єси І. Кочерги „Майстри часу", „Свіччине весілля", лірика В. Свідзинського, дилогія „Людолови" З. Тулуб.

Українська література післявоєнного періоду та під час національно-визвольного руху. Історичні обставини в Україні після Другої світової війни, боротьба більшовизму проти національно-визвольного руху, рецепція цих подій в літературі. Засилля компартійних постанов, репресивні заходи щодо письменства. Драматична доля Олександра Довженка як митця, інтенсивні пошуки іманентного самовираження таланту в малярстві, кінематографі та в літературі, намагання подолати жорсткі обмеження „соціалістичного реалізму", болісне переживання типового для радянського письменника роздвоєння свідомості, спроби поєднання непоєднуваного – соціалістичних догматів та національних і художніх цінностей. Творче освоєння кінематографу („Звенигора", „Арсенал", „Земля", „Щорс", „Мічурін" та ін.). Віднаходження своїх літературних можливостей на терені малої епічної прози в роки Другої світової війни. Особливості романтичної новелістики О. Довженка. Його кіноповісті як розширення жанрового потенціалу української літератури. Драматична доля кіноповісті „Україна в огні" (1943), цинічне втручання у творчість митця компартійних структур, його спроба

реалізувати інший варіант епопеї про війну: „Повість полум'яних літ". Окреслення колізій в автобіографічній кіноповісті „Зачарована Десна". Морально-етична та екологічна проблематика кіноповісті „Поема про море". „Щоденник" – яскравий документ пробудженого гуманізму.

„Празька" і „варшавська" літературні школи (Є. Маланюк та ін.). Період МУРу (1945-1949) та об'єднання українських письменників „Слово". Постання на теренах Західної Німеччини Мистецького Українського Руху як спроба зінтегрувати розпорошені сили письменства, що перебували в таборах „Ді-Пі". Утворення об'єднання українських письменників „Слово" у 50-ті роки: 1954-1957 роки. Осмислення трагедії України у творчості представників „Слова", висвітлення правди голодомору (В. Барка,У. Самчук, Т. Осьмачка).

Оновлення української літератури у творчості письменників старшого покоління. Тимчасове послаблення режимного контролю над художньою літературою у другій половині 50-х років – на початку 60-х. Часткова реабілітація репресованих письменників. Намагання модернізувати „соцреалізм" тезою про внутрішнє „розмаїття" його стильових течій. Вплив „шістдесятництва" на письменників старшого покоління. Особливості „третього цвітіння" М. Рильського, повернення до періоду „бурі і натиску" у творчості М. Бажана, тяжіння до архетипічного мислення в ліриці А. Малишка.

Тяжке становище української драматургії. Канонізація „комуністичної" моралі у п'єсах О. Корнійчука. Спроби оживлення тогочасної драматургії („Фараони", „Голубі олені", „Дикий ангел" О. Коломійця, „Фауст і смерть" О. Левади). Тяжіння до широких епічних полотен. М. Стельмаха. Намагання художнього висвітлення трагічних подій в Україні у 70-і роки (романи „Дума про тебе", „Чотири броди"). Історична белетристика П. Загребельного, Р. Іваничука, І. Білика. Оновлення „химерної прози" – „Козацькому роду нема переводу, або Козак Мамай і чужа молодиця" О. Ільченка.

Творчі пошуки О.Гончара у нових історичних умовах 60-х та наступних років, драматична спроба оновлення української літератури у несумісних їй межах „соціалістичного реалізму". Морально-етичні акценти та екологічні перестороги у романах „Тронка", „Берег любові", „Собор", „Твоя зоря". Занепокоєння письменника руїнницькими тенденціями бюрократизованого, техногенного суспільства у творах „Корида", „Чорний яр", „Двоє вночі", „Спогад про океан". Публіцистичні міркування над фатальними подіями XX століття („Звідки ж вона, звізда Полинь"), над процесом духовного відродження нації.

„Шістдесятники". „Шістдесятники" – умовна назва широкого культурологічного руху, зумовлена „хрущовською відлигою" та загально естетичною переорієнтацією літератури; подолання ілюзій „гуманного соціалізму". „Неонародницька" концепція лірики В. Симоненка, поєднання публіцистичного дискурсу з традиційною поетикою (збірка „Тиша і грім", 1962; „Земне тяжіння", 1964).

Еволюція М. Вінграновського від планетарних масштабів до інтимного самозосередження. Метафоричні осяяння І. Драча, поєднання

інтелектуального темпоритму техногенної доби із фольклорними моделями світовідчування. Приєднання до „шістдесятників” Д. Павличка, подолання стереотипів „соціалістичного реалізму” в поезії Б. Олійника. Активна участь у „шістдесятницькому” русі Л. Костенко, пошуки власного стилю, позначеного інтелектуальною напругою та рисами морального максималізму у її перших збірках. Вимушене 16-річне „мовчання”. Збірки „Над берегами вічної ріки”, „Неповторність”, „Сад нетанучих скульптур”: утвердження інтелектуального пафосу вольової світотворчої енергії. Історична романістика Ліни Костенко („Маруся Чурай”, „Берестечко”). Григір Тютюнник у контексті „шістдесятників”, його участь у розширенні жанрово-стильового потенціалу української літератури 60-70-х рр.

Дисидентський рух в Україні, причини його виникнення, особливості та перебіг. Участь в ньому письменників. Арешти 1972 року, заслання в концентраційні табори. „В’язнична” лірика І. Світличного, В. Стуса, Є. Сверстюка.

Внутрішній розкол „шістдесятництва”, відгалуження молодих поетів, опозиційних до „соцреалізму”, СПУ, заангажованої літератури. Формування „київської школи” (1965-1968). Вимушена „внутрішня еміграція” В. Голобородька, В. Кордуна, М. Воробйова, М. Григоріва, повернення в літературу у 80-ті роки. Постать Валерія Шевчука на тлі „шістдесятників”, протистояння нормативам псевдопрози „соціалістичного реалізму”, творча полеміка з естетичними засадами „химерної прози”, обстоювання принципів елітарної літератури, орієнтація на культурологічні джерела епічних структур.

Літературний процес 80-х рр. XX ст. Криза „соцреалізму”. Заперечення його нормативів поезією Ліни Костенко. Інтимні медитації М. Вінграновського. Повернення до джерел етногенетичної пам’яті І. Драча після попередніх (70-і роки) експериментувань над драматичними поемами, духовне прозріння в поемі-мозаїці „Чорнобильська мадонна”. Соціально-філософська проблематика Д. Павличка („Спіраль”, „Поеми і притчі”) – новий художній крок після натурфілософських „Сонетів подільської осені” та „Таємниці твого обличчя”. Вірність Б. Олійника „соцреалізму”, суперечність творчої вдачі поета в намаганні сполучити високе мистецтво з нормами „соцреалізму”. Стрімке входження П. Мовчана в літературу, збагачення її філософічною лірикою („Пам’ять”, „Жолудь”, „Календар”, „Світло”, „Хрест” та ін.). Елегійні мотиви І. Жиленко, шляхетні медитації Л. Талалая, психологічна стилістика В. Забаштанського.

Переосмислення історичної пам’яті творах Ю. Мушкетика, П. Загребельного. Проблема митця в романі „Сторонець” Р. Андріяшика та ін.

Свіжі віяння в українській поезії 80-х. Зорієнтованість молодих поетів на глибинні, естетично взмістовлені асоціативні пласти художнього мовлення. Етногенетичні мотиви епічної лірики В. Герасим’юка в масштабах цивілізаційних катаклізмів сьогодення; інтелектуальні медитації інакомовлення І. Римарука; символіка осяянь Світлани Короненко; сповідальна напруга поезії П. Гірника, Т. Федюка; іронічні прозріння І. Малковича, карнавальні мотиви Ю. Андруховича чи П. Мідянки.

Епатаційний пафос неоавангардизму, укрупнення псевдохудожніх принципів „соцреалізму” в інтерпретації „Бу-Ба-Бу”, ЛУГОСАДУ, „Червоної фіри” та ін.

Літературний процес 90-х рр. ХХ ст. Ідейно-художній поліфонізм, співжиття представників різних творчих поколінь: шістдесятники (І. Драч, Л. Костенко, Д. Павличко, М. Вінграновський), “київська школа поезії” (В. Кордун, М. Воробйов, В. Голобородько), вісімдесятники (І. Римарук, В. Герасим’юк, І. Малкович, Ю. Андрухович, О. Забужко, Є. Пашковський), дев’яностівці (О. Ульяненко, С. Процюк, І. Андрусяк, С. Жадан…). Заповнення “білих плям” на літературній карті ХХ ст. Літературні організації: СПУ, АУП, Бу-Ба-Бу, ЛуГоСад, “Пси св. Юра”, “Нова дегенерація”. Видання нових журналів, часописів: “Сучасність”, “Світовид”, “Кур’єр Кривбасу”, “Березіль”, “Art line”. Філософічність, інтелектуальність, публіцистична загостреність слова, досконалість поетичних форм – художні домінанти лірики митців “старшої генерації”. Співіснування в поезії традиційного українського вірша з авангардним, постмодерним. Формальні і змістові пошуки в царині художнього слова. Ідейно-естетичні пошуки поезії 90-х рр.: І. Драч “Сізіфів меч”, Д. Павличко “Ностальгія”, “Золоте ябко”, М. Воробйов “Слуга півонії”, В. Голобородько “ Ікар на метеликових крилах”, І. Римарук "Діва Обида".

Долання шаблонності, неповноструктурності, заповнення “тематичних ніш” – зовнішні прикмети сучасної прози (В. Шевчук, Ю. Андрухович, Є. Пашковський, Ю. Покальчук, О. Забужко. Зміни в прозових жанрах. Перегрупування на тематично-проблемному рівні (філософська, інтелектуально-психологічна література). Поява мемуарної прози (Г. Костюк, А. Любченко, Р. Іваничук, В. Дрозд, І. Жиленко, В. Неборак). Значення історичної прози, глибинне осмислення національної історії (Ю. Мушкетик “На брата брат”, М. Вінграновський “Северин Наливайко”, Л. Костенко "Берестечко"). Сучасні новолітні прозові школи: київсько-житомирська (В. Шевчук, В. Медвідь, Є. Пашковський…), галицько-станіславська (Ю. Андрухович, Ю. Іздрик, Ю. Винничук). Оригінальність жіночої прози (О. Забужко, С. Майданська, Є. Кононенко). Художня специфіка прози 90-х років.

Творення сценічного репертуару “традиційниками” (В. Шевчук, Б. Стельмах, Я. Верещак та ін.) та “експериментаторами” (О. Лишега, В. Діброва, О. Ірванець, Б. Жолдак та ін.). Новаторський характер драматичних постановок, націленість на пошук нових форм і засобів.

Методика навчання української мови

Тема 1. Методика української мови як наука і навчальна дисципліна

Предмет і завдання курсу. Значення методики для викладання української мови в школі. Концепції мовної освіти та їх роль у її стандартизації. Зв'язок методики навчання української мови з суміжними дисциплінами: філософією, мовознавством, педагогікою і психологією, етнопедагогікою і етнопсихологією. Системний підхід до мовних явищ та відтворення його в

методиці. Передовий досвід та використання методичної спадщини минулого, дані наукових досліджень у галузі методики навчання мови, мовознавства, педагогіки, психології. Методи наукового дослідження: вивчення літератури з методики викладання мови і суміжних дисциплін, спостереження за навчально-виховним процесом, вивчення й узагальнення передового досвіду, педагогічний експеримент та ін. Застосування статистичних методів обробки одержаних даних. Короткий огляд історії розвитку методики навчання української мови.

Тема 2. Зміст і будова курсу методики навчання української мови

Українська мова як навчальна дисципліна в загальноосвітній школі. Значення шкільного курсу української мови і його місце серед інших навчальних дисциплін. Освітньо-виховні цілі і завдання вивчення української мови в школі. Рідна мова – основа духовного та інтелектуального розвитку особистості. Зміст і принципи побудови шкільного курсу "Українська мова". Варіативність структури і змісту шкільного курсу мови. Основні аспекти навчання мови. Комунікативне спрямування у навчанні мови. Розвиток національної самосвідомості учнів, формування в них мовної і мовленнєвої компетенції. Значення мови у культурному й мовленнєвому розвитку особистості.

Тема 3. Програми та підручники з української мови

Короткий огляд програм і підручників з української мови. Причини переходу школи на нові навчальні плани і програми. Принципи побудови й зміст чинних програм з української мови для 1 - 4 і 5-11 класів. Змістові лінії програми, їх суть і принципи реалізації. Особливості програм для шкіл нового типу, професійно-технічних училищ, коледжів, ліцеїв тощо. Принципи побудови підручників з української мови. Посібники з української мови.

Тема 4. Психологічні й дидактичні основи навчання української мови

Психологічна наука про шляхи засвоєння знань, умінь і навичок з української мови. Мовна особистість та шляхи її розвитку. Психологічні передумови успішного засвоєння мовного матеріалу. Інтенсифікація навчального процесу і розвиток пізнавальних здібностей учнів у процесі вивчення мови (уваги, пам'яті, мислення, дару слова, мовної інтуїції тощо). Вивчення програмового матеріалу з мови укрупненими частинами (блоками). Міжпредметні зв'язки у шкільному курсі української мови. Роль учителя в реалізації мети і завдань шкільного курсу мови. Психолінгвістичні основи мовленнєвої діяльності й формування комунікативних умінь. Дидактичні основи навчання. Закономірності засвоєння мови. Застосування загальнодидактичних принципів у процесі викладання української мови. Питання про власне методичні принципи навчання мови і розвитку мовлення. Наукові основи й особливості викладання української мови в школах з російською (національною) мовою навчання.

Тема 5. Методи, прийоми і засоби навчання української мови

Теоретичне осмислення методів і прийомів навчання мови. Різні підходи до класифікації методів навчання: за джерелами знань, характером пізнавальної діяльності учнів, характером навчального матеріалу тощо. Залежність вибору методів і прийомів навчання од специфіки навчального матеріалу, підготовки учнів до його сприйняття і засвоєння. Характеристика основних методів навчання

мови: зв'язного викладу вчителя, бесіди, спостереження й аналізу мовних явищ, роботи з підручником, методу вправ та ін. Проблемне навчання: способи створення проблемних ситуацій, постановка проблемних питань, керування пізнавальною діяльністю учнів. Програмування. Алгоритмізація та комп'ютеризація в навчанні мови. Засоби навчання мови. Дидактичний матеріал для занять з української мови та вимоги до нього. Наочність і технічні засоби навчання, їх види й методика використання. Методика складання опорних таблиць, схем.

Тема 6. Спецкурси та факультативні заняття з української мови

Завдання спецкурсів та факультативних занять, їх значення для поглиблення теоретичної і практичної підготовки учнів, розвитку їхніх здібностей і профорієнтаційного спрямування. Особливості організації й планування роботи факультативних груп. Програми спеціальних та факультативних курсів з мови, зв'язок з основним курсом. Методи і прийоми проведення спецкурсів і факультативних занять (шкільна лекція, семінарські й лабораторні заняття, організація самостійної роботи учнів, написання рефератів, доповідей, бібліографічна робота тощо).

Тема 7. Сучасний урок української мови

Типи уроків української мови, їх структура і методика проведення. Урок як основна форма організації навчання. Основні вимоги до уроку української мови на сучасному етапі. Мета і зміст уроку: правильне співвідношення між теорією і практикою на уроці мови, організація навчальної діяльності учнів, значення системи завдань і вправ для вироблення комунікативних умінь; виховна спрямованість уроків мови. Проблема типології уроків: загальнодидактична типологія і типи уроків з мови з урахуванням специфіки предмета. Типи уроків за метою проведення. Структура уроку мови, основні її компоненти. Методичні вимоги до окремих компонентів уроків різних типів: повідомлення теми і мети уроку, мотивація навчальних завдань, перевірка вивченого, актуалізація опорних знань, умінь і навичок учнів, вивчення нового матеріалу, закріплення вивченого, підбиття підсумків уроку, домашнє завдання. Особливості технології основних типів уроків: уроку вивчення нового матеріалу, уроку закріплення знань, умінь і навичок; уроку перевірки й обліку набутих знань і вмінь; уроку аналізу контрольних робіт; уроку узагальнення і систематизації; уроку повторення теми, розділу; уроків розвитку зв'язного мовлення; нестандартні форми проведення уроку. Модульна система уроків, її значення для вивчення теми (розділу). Аналіз уроку мови. Планування програмового матеріалу з української мови. Види планування.

Тема 8. Позакласна робота з української мови

Значення і завдання позакласної роботи. Взаємозв'язок позакласної роботи з класними заняттями. Зміст позакласної роботи. Основні форми організації позакласної роботи: мовний гурток, тематичні вечори, читацькі й наукові конференції, дитячі ранки на мовні теми, випуск стінгазети, виготовлення альбомів, журналів і наочних посібників, підготовка повідомлень і доповідей, виступи по радіо, екскурсії до видавництва, в друкарню, на радіовузол та ін.;

виставки, мовні ігри, вікторини, конкурси, олімпіади. Елементи дослідницького характеру в позакласній роботі з мови. Робота в МАН.

Тема 9. Методика навчання фонетики й орфоепії.

Зміст шкільного курсу фонетики та його значення. Зв'язок занять з фонетики з вивченням графіки, орфографії, орфоепії, граматики, із заняттями з розвитку мовлення. Ознайомлення із засобами милозвучності української мови. Завдання вивчення фонетики: вироблення вмінь і навичок правильно артикулювати звуки; розвиток мовного слуху учнів, мовної та слухової пам'яті; чітке розмежування звуків і літер; установлення відповідності чи невідповідності між вимовою і написанням. Формування орфоепічних навичок, удосконалення дикції й розвиток умінь володіти голосом (змінювати його за висотою, силою, темпом, тембром). Зіставлення діалектної й літературної вимови. Подолання фонетичних діалектизмів. Помилки інтерферентного характеру та шляхи їх попередження і виправлення. Методи і прийоми вивчення фонетики й орфоепії: спостереження над звуковим складом слів, фонетичний розбір, визначення наголосу в словах, списування з фонетичним завданням, правильна літературна вимова звуків і звукосполучень, виразне читання текстів, з'ясування співвідношень між написанням і вимовою в словах та ін. Особливості вивчення фонетики й орфоепії української мови в школах з російською (національною) мовою навчання. Використання наочності й ТЗН у процесі вивчення фонетики й орфоепії. Роль орфоепічних словників.

Тема 10. Методика навчання лексикології та фразеології

Зміст шкільного курсу лексикології. Значення, місце й принципи вивчення лексики. Труднощі у засвоєнні учнями лексичних понять. Методика засвоєння учнями багатозначності, прямого і переносного значення слів та їх уживання, синонімів, омонімів, антонімів, архаїзмів та інших лексичних категорій, вивчення яких передбачене програмою. Подолання діалектизмів, жаргонізмів та росіянізмів у мовленні учнів. Методика вивчення фразеології української мови, шляхи засвоєння фразеологізмів. Система тренувальних вправ з лексики і фразеології. Вироблення навичок користування словниками різних типів. Лексичний аналіз тексту. Словникова робота у зв'язку з вивченням інших розділів шкільного курсу мови. Лексична робота в системі занять з розвитку мовлення. Наочні посібники з лексики і фразеології, методика їх використання. Робота з тлумачним словником, словниками синонімів, фразеологізмів, іншомовних слів та ін. Особливості вивчення лексики і фразеології у школах з російською (національною) мовою навчання.

Тема 11. Методика вивчення будови слова і словотвору

Значення і завдання вивчення будови слова. Методика поглиблення знань про значущі частини слова (морфеми). Наступність і перспективність у вивченні матеріалу, шляхи подолання труднощів у виділенні основи (похідної й непохідної), кореня, префікса, суфікса. Розкриття значення морфем; уточнення й збагачення лексичного запасу учнів у процесі вивчення морфологічної будови слова; вироблення орфографічних навичок. Прийоми вивчення морфемної будови слова: морфемний аналіз, розбір слів з однаковими морфемами (коренем, префіксом, суфіксом); добір антонімів і синонімів до поданих слів;

етимологічний аналіз. Використання наочності й ТЗН під час вивчення будови слова. Методика словотвору: значення, зміст, завдання і принципи вивчення словотвору в школі. Зв'язок з будовою слова, фонетикою, лексикою, морфологією, орфографією. Ознайомлення учнів із способами словотвору: труднощі у засвоєнні словотворчих понять; система вправ; словотворчий аналіз, методика його проведення. Лексична робота: утворення слів за даними моделями, використання словотворчих синонімів; робота із словниками. Попередження і виправлення помилок інтерферуючого характеру у мовленні учнів. Використання наочності й ТЗН під час вивчення словотвору.

Тема 12. Загальні питання методики вивчення граматики

Місце граматики в шкільному курсі української мови. Пізнавальне і практичне значення граматики, її роль у формуванні вмінь і навичок (мовленнєво-розумових, навчально-мовленнєвих, орфографічних, пунктуаційних), у попередженні та подоланні граматичних помилок, збагаченні мовлення. Короткий огляд основних напрямів методики викладання граматики. Основи і принципи методики викладання граматики в школі: вивчення граматичних значень, категорій, форм у тісному зв'язку із значенням слова; свідоме засвоєння граматичних понять, визначень, правил і граматичної термінології; взаємозв'язок у вивченні морфології й синтаксису, фонетики й морфології, зв'язок вивчення граматики з формуванням орфографічних і пунктуаційних навичок, роботою над розвитком мовлення, міжпредметні зв'язки при вивченні граматики. Методи і прийоми навчання граматики: спостереження над мовними явищами, бесіда, слово вчителя, робота з підручником; граматичний розбір (значення, види і прийоми виконання); пояснення граматичної форми за системою питань; заміна одних форм і конструкцій іншими, граматичне конструювання: програмування, алгоритмізація.

Тема 13. Методика навчання частин мови

Значення, завдання, зміст і принципи вивчення частин мови в шкільному курсі. Зв'язок вивчення частин мови з фонетикою, лексикою, словотвором, синтаксисом, орфографією і розвитком мовлення. Вивчення частин мови на синтаксичній основі. Наступність і перспективність у вивченні частин мови в початкових, середніх і старших класах. Формування поняття про частини мови на основі їх лексичного значення, морфологічних ознак, синтаксичної ролі й особливостей словотвору. Вивчення системи відмінювання і словотвору частин мови в зв'язку з орфографією та розвитком мовлення. Методи й прийоми теоретично-практичного вивчення частин мови: морфологічний розбір, утворення різних форм слів і нових слів за допомогою словотворчих морфем, установлення пропущених слів у відповідній формі, заміна одних форм іншими, складання словосполучень і речень, спостереження над уживанням паралельних морфологічних форм, програмування, алгоритмізація. Наочність і ТЗН, методика використання їх у процесі вивчення частин мови. Особливості вивчення морфології в школах з російською (національною) мовою навчання.

Тема 14. Методика навчання синтаксису

Значення, завдання, зміст і принципи вивчення синтаксису в школі. Етапи вивчення синтаксису: практичне засвоєння синтаксису, поновлення знань з синтаксису при опрацюванні морфології; систематичне вивчення синтаксису. Зв'язок синтаксису з лексикою, морфологією і розвитком мовлення учнів. Методика ознайомлення з поняттями словосполучення і речення, зв'язок слів у словосполученні й реченні, типи речень. Методична проблема вивчення складного синтаксичного цілого, тексту та його актуального членування. Характер умінь і навичок з синтаксису. Шляхи подолання труднощів у вивченні головних і другорядних членів речення, відокремлених та однорідних членів речення; встановлення зв’язків між частинами складного речення і тексту. Методи й прийоми теоретично-практичного вивчення синтаксису: аналіз словосполучень, синтаксичний розбір речення, заміна одних синтаксичних конструкцій іншими, поширення й скорочення речень, складання речень за опорними словами, схемами, інтонаційно-смисловий розбір речень і текстів. Використання наочності й ТЗН у процесі вивчення синтаксису. Особливості вивчення синтаксису в школах з російською (національною) мовою навчання.

Тема 15. Методика навчання орфографії

Значення орфографії та її місце в шкільному курсі української мови. Завдання навчання орфографії. Природа орфографічних навичок та психологічні основи їх формування. Короткий огляд історії й методики навчання орфографії. Основні принципи навчання орфографії: зв'язок навчання орфографії з граматикою і розвитком мовлення, роль свідомості й автоматизму у навчанні орфографії. Роль правил. Поняття про орфограму. Класифікація орфограм. Залежність навчання орфографії од принципів українського правопису, характеру орфограм, етапів навчання, діалектних особливостей мовлення учнів. Методика вивчення орфографічних правил. Основні прийоми навчання орфографії. Види орфографічних вправ, методика їх проведення: орфографічний розбір, різні види списування, диктанти, запис вивченого напам'ять, робота з орфографічним словником, творчі вправи та ін. Труднощі у вивченні орфографії, шляхи їх подолання. Система роботи над орфографічними помилками. Методика виправлення, обліку й класифікації помилок. Норми й критерії оцінювання орфографічних навичок учнів. Аналіз орфографічних помилок. Причини виникнення орфографічних помилок, способи їх запобігання. Подолання помилок інтерферуючого характеру. Наочні й технічні засоби у вивченні орфографії, методика їх використання.

Тема 16. Методика навчання пунктуації

Значення пунктуації та її основи. Місце пунктуації в шкільному курсі мови. Питання про етапи (рівні) у навчанні пунктуації. Завдання пунктуації. Короткий огляд історії методики вивчення пунктуації. Найважливіші принципи навчання пунктуації: зв'язок у навчанні пунктуації з синтаксисом, розвитком мовлення і мислення учнів, виробленням навичок виразного читання. Поняття про пунктограму. Пунктуаційні правила, їх класифікація, методика вивчення пунктуаційних правил. Залежність навчання пунктуації від основ пунктуації, характеру пунктограм, етапів навчання. Основні методичні прийоми навчання

пунктуації. Види вправ з пунктуації, методика їх проведення: пунктуаційний розбір, інтонаційно-смисловий аналіз, робота над текстом з пропущеними розділовими знаками, самостійний добір або самостійне складання речень на пунктуаційні правила, видозміна синтаксичних конструкцій, що зумовлює заміну розділових знаків, диктанти, творчі вправи, складання схем з певними розділовими знаками і складання речень за даними схемами, вправи з використанням технічних засобів. Пунктуація суцільного тексту. Труднощі у вивченні окремих питань пунктуації (розділові знаки при відокремлених членах речення, вставних реченнях, у безсполучникових складних конструкціях тощо), шляхи їх подолання. Типи пунктуаційних помилок. Причини пунктуаційних помилок, їх попередження. Методика виправлення, обліку й класифікації пунктуаційних помилок. Система роботи над пунктуаційними помилками.

Тема 17. Методика зв’язного мовлення.

Зв'язне мовлення як методичне поняття. Значення і завдання роботи з розвитку вмінь і навичок усного та писемного зв'язного мовлення. Місце занять з розвитку зв'язного мовлення у шкільному курсі мови. Питання розвитку зв'язного мовлення в історії методичної науки. Основні принципи методики розвитку мовлення: єдність розвитку мовлення і мислення, взаємозв'язок розвитку усного і писемного мовлення, зв'язок розвитку мовлення з вивченням граматики, орфографії, пунктуації та української літератури. Розвиток усного мовлення учнів. Основні форми роботи, методика їх проведення. Формування в учнів навичок різних видів читання в процесі вивчення шкільного курсу мови. Ознайомлення учнів з публіцистичним і діловим мовленням. Методика написання замітки-інформації, статті-нарису до газети та різних видів ділових паперів (адреса, лист, оголошення, розписка, доручення, заява, протокол, звіт, автобіографія тощо). Наочні й технічні засоби з розвитку мовлення, методика їх застосування. Методика вдосконалення рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Аудіювання. Читання

Тема 18. Методика роботи зі стилістики

Завдання, зміст і місце роботи зі стилістики у 5-11-х класах. Ознайомлення учнів з функціональними стилями мовлення, стилістичними ресурсами лексики, фразеології, морфології, синтаксису. Функціонально-стилістичний підхід до вивчення мови. Основні стилістичні уміння. Методи й прийоми вивчення стилістики; спостереження над мовою взірцевих текстів різних стилів мовлення, стилістичний аналіз, стилістичний експеримент, аналіз і характеристика виражальних мовних засобів, редагування текстів, добір лексичних, морфологічних і синтаксичних синонімів, конструювання речень і зв'язних текстів різних типів і стилів мовлення. Систематизація й узагальнення знань зі стилістики, одержаних у процесі вивчення різних розділів шкільного курсу мови. Елементи риторики та методика їх опрацювання.

Тема 19. Види робіт з розвитку зв'язного писемного мовлення, їх значення й методика проведення

Робота над текстом, тема і основна думка тексту, смислова, граматична, структурна та інтонаційна цілісність тексту, способи зв'язку речень у тексті (ланцюжковий і паралельний), композиційно-структурні особливості тексту,

абзац; методика роботи над переказами (докладними, стислими, вибірковими, переказами-перекладами, творчими); формування комунікативних умінь учнів у процесі роботи над творами (уміння визначати головну думку твору, складати план, працювати над мовним оформленням твору, редагувати написане); робота над творами різних видів і стилів (твори-розповіді, твори-описи, твори-роздуми). Перевірка творчих робіт. Прийоми виправлення, обліку і класифікації помилок. Критерії й норми оцінювання. Робота над лексичними, стилістичними та іншими помилками.

Тема 20. Методика формування мовної особистості в старшій школі

Факультативні та спеціальні курси української мови. Поглиблений курс української мови. Удосконалення знань, умінь і навичок учнів у старших класах. Мовленнєвознавчі поняття та шляхи їх засвоєння в школі. Елементи риторики в школі та шляхи їх опрацювання.

Тема 21. Технологія сучасного уроку мови та її складові

Системний підхід у навчанні мови. Інтерактивне навчання мови як сукупність технологій. Інтерактивні методи навчання мови. Характеристика основних технологій у навчанні української мови. Особистісно орієнтована освіта і технології. Особистісний підхід у дидактиці та історія його виникнення. Концептуальні положення, мета і завдання особистісно орієнтованого навчання мови. Особистісно орієнтовані технології на уроках української мови та їх характеристика. Інтегрована технологія в навчанні української мови. Міжпредметні зв’язки з української мови та їх типи. Типи інтегрованих уроків з української мови. Проектна технологія в навчанні української мови. Організаційні умови реалізації навчально-виховних проектів. Типи навчальних проектів. Технологія навчання мови як дослідження. Технологія організації групової діяльності. Особливості і функції групової діяльності на уроках мови. Методика організації роботи в групах. Проблемність у навчанні мови. Шляхи створення проблемних ситуацій на уроках української мови.

Тема 22. Методична робота вчителя мови

Зміст і форми методичної роботи в школі. Специфіка роботи методичного об’єднання вчителів української мови і літератури. Функції шкільного кабінету літератури. Значення педагогічної практики студентів-філологів. Напрями післядипломної педагогічної освіти.

Методика навчання української літератури

Тема 1. Вступ

Методика викладання літератури як наука. Поняття методики навчання літератури, її мета і завдання. Складові методичної науки, її своєрідність та зв’язки із суміжними науками: філологією, педагогікою та психологією, а також із філософією, історією, соціологією, правознавством та ін. Співвідношення методики і технології літературної освіти.

Тема 2. Особливості вивчення літератури в школі

Державні документи про освіту. Навчальні програми шкільного курсу літератури. Державні стандарти базової і повної середньої освіти. Планування роботи вчителя літератури. Особливості навчання літератури й завдання

літературної освіти школярів. Специфіка сприймання художнього твору учнями. Літературний розвиток учнів та їхні навчальні досягнення, їх оцінювання.

Тема 3.Типологія уроків літератури

Класифікації уроків літератури. Мета і завдання уроків літератури та їхня структура. Основні форми літературної освіти школярів. Інноваційні форми уроків літератури. Планування й моделювання уроків з української літератури.

Тема 4. Методи навчання на уроках літератури

Поглиблення понять про методи і прийоми навчання. Різні класифікації методів навчання літератури (на основі джерела знань та чуттєвого сприймання; за характером навчальної роботи; за шляхами засвоєння знань і вмінь). Комбінування методів навчання на уроках літератури. Взаємодія наукових і навчальних методів літературної освіти.

Тема 5. Літературний розвиток учнів

Особливості художнього сприймання (за О. Никифоровою). Типи і структура сучасного уроку в школі (за В. Онищуком). Взаємозв'язок методів на уроках літератури (за М. Кудряшовим). Сучасні методи викладання української літератури (за Г. Токмань та іншими фаховими виданнями). Традиційні й „нетрадиційні" форми уроків української літератури (за фаховими виданнями).

Тема 6. Етапи вивчення художнього твору в школі

Підготовка учнів до сприймання виучуваного твору. Вивчення відомостей про письменника та життєву основу, історію написання й публікації твору в основній та старшій школі. Мета і завдання, організація й проведення первинного прочитання тексту. Перехід від читання до аналізу твору. Поняття вивчення твору та його аналізу, розуміння прочитаного та його засвоєння. Поняття про навчальну й теоретичну модель літературного аналізу. Принципи і шляхи літературного аналізу, їх структура і технологія проведення. Діалогізм і проблемність як принципи сучасного прочитання української літератури в школі. Поняття про літературну задачу й завдання. Підсумкова робота учнів над прочитаним твором та її основні компоненти.

Тема 7. Особливості вивчення творів різного літературного роду й жанру

Специфіка сприймання епічних, драматичних і ліричних творів. Взаємодія емоційно-чуттєвого та логічного факторів осягнення учнями творів різної художньої форми. Спільне і відмінне в опрацюванні епічних і драматичних творів. Встановлення учнями відповідності поєднання у тексті словесно-образних картин епічно-драматичного характеру авторському задуму. Розуміння конфлікту як рушійної сили кожної п'єси. Пояснення залежності драматичних творів від їх сценічної постановки. Особливості вивчення ліричних та ліро-епічних творів. Синтетичний характер осягнення лірики. Усвідомлення учнями ліричного героя як узагальненого поетичного образу, своєрідного виразника авторських думок і почуттів і водночас не тотожного поету. Шляхи аналізу ліричного твору, передумови його успішного засвоєння. Комбінований характер опрацювання балади і поеми. Спільне у вивченні

фольклорних і літературних творів. Формування в учнів інтерпретаційної компетентності під час засвоєння творів різного літературного роду й жанру.

Тема 8. Педагогічні технології на уроках української літератури

Специфіка вивчення прозових і драматичних творів (за Є. Пасічником). Структура шляхів літературного аналізу. Інноваційні технології викладання української літератури (за Г. Токмань). Аналіз балади і поеми. Аналіз байки та казки.

Тема 9. Уроки про позакласне читання

Пізнавально-виховне значення уроків про позакласне читання. Класифікації уроків у базовій і старшій школі. Зміст, методи і форми уроків про позакласне читання в середніх і старших класах. Активізація і методичний супровід позакласного читання школярів. Взаємозв'язок самостійного читання учнів з уроками про позакласне читання. Інноваційні форми і методи підготовки і проведення позакласного читання та бесід за прочитаними творами.

Тема 10. Розвиток мовлення учнів на уроках літератури

Навчально-виховна роль розвитку мовлення у шкільному курсі української літератури. Поняття комунікативної компетентності учнів. Особливості усного та писемного мовлення учнів базової і повної школи. Зміст і форми, система усного і писемного мовлення учнів середніх і старших класів. Інноваційні підходи до розвитку мовлення учнів. Учнівські твори, їх види й обсяг. Підготовка учнів до написання творів, їх перевірка й оцінювання. Аналіз письмових робіт учнів.

Тема 11. Міжпредметні зв'язки і наочність у шкільному курсі української літератури

Психолого-педагогічні засади використання міжпредметних зв'язків і наочності під час вивчення літератури. Компаративне засвоєння шкільного курсу української літератури; роль взаємозв'язків із різними видами мистецтв під час осягнення літературних знань. Поглиблення літературних знань у різному контексті. Види наочності й наочних посібників, їх місце і значення в навчально-виховному процесі з літератури. Методи і прийоми застосування наочних матеріалів під час навчання. Саморобна наочність на уроках літератури. Усвідомлення студентами поняття про те, що основна наочність – текст художнього твору.

Тема 12. Розвиток методики навчання української літератури

Зародження методичної думки в Україні. Перші публікації, які мають методичне значення, в школах Київської Русі. Становлення української методики літератури та її роль у розвитку братських шкіл в Україні. Києво-Могилянська духовна колегія – осередок освіти в Україні XVII – XVIII ст. Ф. Прокопович, Г. Сковорода, їх роль у розвитку літературної освіти. Т. Шевченко – автор «Букваря южнорусского». Здобутки методичної науки XIX ст. (Ф. Буслаєв, В. Водовозов, М. Вессель, А. Острогорський, М. Пирогов). Класики української літератури та їх внесок у розвиток вітчизняної науки про навчання літератури (Т. Шевченко, Марко Вовчок, І. Нечуй-Левицький, Панас Мирний, І. Франко). Здобутки і проблеми методичної науки і практики в

радянський час. Перші навчальні програми і підручники з української літератури, методичне забезпечення викладання літератури в школі.

Тема 13. Особливості вступних уроків до розділу

Методика проведення підсумкових уроків. Класифікації учнівських творів з літератури. Підготовка до письмової роботи та аналіз творів. Обладнання шкільного кабінету з української літератури.

Тема 14. Позакласна робота з літератури

Позакласна робота учнів – складова частина системи навчання і виховання засобами літератури. Взаємозв'язок позакласної роботи з уроками і факультативними заняттями, самостійним читанням школярів. Основні форми позакласної роботи з літератури – гуртки, клуби, шкільні театри тощо. Роль учнівських літературних об'єднань у проведенні читацьких конференцій, диспутів, свят, конкурсів та предметних олімпіад, краєзнавчої роботи; учнівська творчість.

Тема 15. Факультатив

Мета і завдання факультативної роботи з літератури. Огляд навчальних програм факультативних курсів. Своєрідність методики проведення літературних факультативів у школі. Зв'язок факультативної роботи з уроками літератури й позакласною роботою учнів.

Тема 16. Вивчення літературної історії, теорії й критики в школі

Місце і значення історико-літературних, теоретичних і критичних відомостей у шкільному курсі літератури. Використання оглядових форм викладу цих відомостей. Етапи формування теоретико-літературних понять. Активізація самостійної пізнавальної діяльності учнів у здобутті історичних, теоретичних і критичних знань із літератури. Планування й проведення вчителем історико-літературних оглядів у старшій школі. Опрацювання старшокласниками літературно-критичних статей в єдності з вивченням біографії письменника, аналізом художніх творів, літературним процесом взагалі. Засвоєння в базовій і старшій школі теоретико-літературних знань як інструментів пізнання художньої літератури. Поглиблення в старших класах літературних відомостей, засвоєних у базовій школі. Формування в учнів чіткої системи літературних термінів і понять, усвідомлення їх родової й жанрової специфіки, розуміння індивідуального стилю письменника, літературних методів і напрямів. Взаємозв'язок у формуванні в учнів теоретико-літературних знань і вмінь на уроках української та зарубіжної літератур.

Тема 17. Виховання засобами літератури

Особливості й завдання виховної роботи в шкільному курсі української літератури. Основні напрями і методика виховання засобами мистецтва слова. Складові формування духовного світу особистості, естетичної сфери читачів-учнів під час вивчення художнього твору та внаслідок засвоєння його змісту і значення. Особистісно зорієнтоване навчання і виховання засобами художньої літератури.

Досягнення і перспективи методики навчання літератури на сучасному етапі. Особистісно зорієнтоване навчання на принципах демократизації та гуманітаризації, на засадах «партнерської» взаємодії вчителя з учнями.

Інновації в освіті. Технологізоване й інтерактивне навчання літератури. Комп'ютерні технології в літературній освіті. Профільне навчання. Розвиток навчальних досягнень учнів та їх творчих здібностей. Інноваційна діагностика успішності. Неперервна освіта дорослих та післядипломна – вчителів-словесників. Методичне забезпечення фахової діяльності вчителя літератури. Оновлення мети й змісту літературної освіти, особистісно-зорієнтований підхід до навчання, демократизація та гуманітаризація шкільної справи.

Масові заходи з літератури. Джерела й форми викладу життєпису письменника. Прийоми вивчення індивідуального стилю митця на уроках літератури. Зміст, методи і форми виховної роботи з літератури. Педагогічні парадигми як базові моделі роботи вчителя літератури (за монографією Г. Токмань). Елементи літературознавчих методів ХХ століття у викладацькій роботі (за фаховою періодикою).

Тема 18. Формування в учнів літературних знань і вмінь Підвищення навчальних досягнень учнів. Наукові основи літературного розвитку школярів із низьким рівнем літературного розвитку: філософське підґрунтя, психологічні передумови, дидактичні особливості та методичні аспекти вдосконалення літературної навченості учнів. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів із труднощами у вивченні літератури та типові причини їхньої неуспішності. Читацькі труднощі учнів із низьким рівнем навчальних здобутків. Складники методичної моделі формування літературних знань і вмінь учнів із низьким рівнем навчальних досягнень є: принципи, форми, методи й прийоми, специфічні засоби та етапи коригованого навчання літератури.

Тема 19. Профільне навчання літератури

Проблеми профільного навчання літератури. Навчальні програми для профільного вивчення літератури учнями загальноосвітніх навчальних. Специфіка уроку української літератури в класах гуманітарного профілю. Курси за вибором та факультативи як компоненти профілізації шкільної літературної освіти. Значення позакласної та позашкільної роботи для становлення профільної освіти.

Тема 20. Методична робота вчителя літератури

Зміст і форми методичної роботи в школі. Специфіка роботи методичного об'єднання вчителів української мови і літератури. Функції шкільного кабінету літератури. Значення педагогічної практики студентів-філологів. Напрями післядипломної педагогічної освіти.

4. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Фахове вступне випробування проводиться у формі тестування.

Для проведення тестування формуються екзаменаційні групи в порядку реєстрації документів. Список допущених до тестування ухвалюється рішенням приймальної комісії, про що складається відповідний протокол.

Голова фахової атестаційної комісії, який відповідає за проведення вступного випробування, попередньо складає необхідні екзаменаційні

матеріали: програми фахових вступних випробувань, тестові завдання, критерії оцінювання відповіді вступника.

Тестові завдання складаються відповідно до Програм фахових вступних випробувань. Програми фахових вступних випробувань оприлюднюються на офіційному сайті МНУ імені В. О. Сухомлинського (http://www.mdu.edu.ua).

Фахове вступне випробування проводиться у строки, передбачені Правилами прийому до Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Розклад фахових вступних випробувань, що проводяться МНУ імені В. О. Сухомлинського, затверджується головою Приймальної комісії і оприлюднюється шляхом розміщення на веб-сайті МНУ імені В. О. Сухомлинського та інформаційному стенді Приймальної комісії не пізніше ніж за три дні до початку прийому заяв та документів для вступу на навчання за відповідними ступенями та формами навчання.

На тестування вступник з'являється з паспортом.

Вступник одержує варіант завдання, який містить 20 тестових завдань, для кожного з яких передбачено 4 варіанти відповідей.

Абітурієнту необхідно для кожного завдання знайти правильну відповідь і позначити її у картці відповідей у рядку, який відповідає номеру цього завдання. Кожне завдання передбачає один правильний варіант відповіді. На виконання тестового завдання відводиться 2 астрономічні години (120 хвилин).

За результатами вступних випробувань проводиться оцінка рівня фахових знань за наступними критеріями.

Вірне виконання усіх 20 тестових завдань оцінюється в 100 балів. Кількість балів за правильну відповідь на одне тестове завдання – 5. Відсутність правильних відповідей оцінюється в 0 балів.

Апеляція вступника щодо екзаменаційної оцінки (кількості балів), отриманої на вступному випробуванні у МНУ імені В. О. Сухомлинського, повинна подаватись особисто вступником не пізніше наступного робочого дня після оголошення екзаменаційної оцінки.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Сучасна українська літературна мова

1. Авксентьєв Л. Г. Українська фразеологія : Навч. посібник. / Л. Г. Авксентьєв, В. Д. Ужченко. – Х. : Основа, 1999. – 197 с.
2. Арполенко Г. П. Структурно-семантична будова речення в сучасній українській мові / Г. П. Арполенко, В П. Забєліна. – К. : Наук. думка, 1982. – 132 с.
3. Арполенко Г. П. Числівник української мови / Г. П. Арполенко, К. Г. Городенська, Г. Х. Щербатюк. – К.: Наук. думка, 1980. – 242 с.
4. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова: Синтаксис : навч. посіб. для студ. вузів філол. спец. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко. – К. : Вища шк., 2005. – 270 с.
5. Безпояско О. К. Граматика української мови: Морфологія / О. К. Безпояско, К. Г.Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Либідь, 1993. – 320 с.

6. Бондар О. І. Сучасна українська мова . Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. Навчальний посібник / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : Академія, 2006. – 367 с.
7. Булаховський Л. А. Питання походження української мови // Булаховський Л. А. Вибрані праці : в 5 т. / Л. А. Булаховський. – К. : Наук. думка, 1997. – Т.2. – 632 с.
8. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика укр. мови / І.Вихованець, К.Городенська ; за ред. І. Вихованця. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 400 с.
9. Вихованець І.Р. Граматика української мови / І. Р.Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко. – К. : Рад. школа, 1982. – 208 с.
10. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис / І.Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
11. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наук., думка, 1992. – 222 с.
12. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К.: Наук. думка, 1983. – 219 с.
13. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К.: Наук. думка, 1988. – 256 с.
14. Волох О. Т. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика. Орфоепія. Графіка і орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Словотвір / О. Т. Волох. – К.: Вища шк., 1986. – 334 с.
15. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова / О. Т. Волох, М. Т. Чемерисов, Є. І. Чернов. – К.: Вища шк., 1976. – 375 с.
16. Горпинич В. О. Морфологія української мови / В. О. Горпинич. – К.: Академія, 2004. – 335 с.
17. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія: навч. посіб. / В. О. Горпинич. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. – 189 с.
18. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: Навч. посіб. / В. О. Горпинич. – К.: Вища школа., 1999. – 207 с.
19. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / укл. Г. В. Болдирєв, В. Т. Коломієць, А. П. Критенко та ін. ; редкол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. – К.: Наук. думка. Т.І. – 1982. – 631 с., Т.ІІ. – 1985. – 570 с., Т.ІІІ. – 1989. – 550 с., – Т.IV. – 2003. – 550 с.
20. Єрмоленко С. Я. Лінгвісти про походження української мови // Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: (стилістика та культура мови) / С. Я. Єрмоленко. – К.:Довіра, 1999. – С. 369-382.
21. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. – К.: Вища шк., 1972. – Ч. 1. – 401 с.
22. Жовтобрюх М. А. Українська літературна мова / М. А. Жовтобрюх. – К.: Наук. думка, 1984. – 255 с.
23. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія /

А. П. Загнітко. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 435 с.
24. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк: ДонДУ, 2001. – 662 с.
25. Іваницька Н. Л. Синтаксис простого речення : складні випадки аналізу / Н. Л. Іваницька. – К.: Вища школа, 1989. – 64 с.
26. Кадомцева Л. О. Українська мова: Синтаксис простого речення: навч. посіб. для студ. філолог. фак. ун-тів / Л. О. Кадомцева. – К.: Вища школа, 1985. – 126 с.
27. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови: навч. посіб. для студ. вузів / М. У. Каранська. – К.: Либідь, 1995. – 312 с.
28. Клименко Н. Ф. Основи морфеміки сучасної української мови / Н. Ф. Клименко. – К., 1988. – 182 с.
29. Клименко Н. Ф. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська – К. : Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, 1998. – 161 с.
30. Ковалик І. І. Питання слов'янського словотвору. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1958. – Ч. 1. – 153 с.
31. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – Ч. 1. – К.: Вид-во Київ, унту, 1961. – 172 с.
32. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. – Ч. 2. – К.: Вид-во Київ, ун-ту, 1964. – 160 с.
33. Леонова М. В. Сучасна українська літературна мова / М. В. Леонова. – К.: Вища шк., 1983. – 264 с.
34. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова / Л. А. Лисиченко. – Харків: Харк. ун-т, 1977. – 114 с.
35. Пазяк О. М. Українська мова і культура мовлення: навчальний посібник / О. М. Пазяк, Г. Г. Кисіль. – К.: Вища шк., 1995. – 239 с.
36. Плющ М. Я.Граматика української мови: У 2 ч.: Ч. 1. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: Підручник. – К.: Вища шк., 2005. – 286 с
37. Синтаксис словосполучення і простого речення: синтаксичні категорії і зв'язки / редкол.: М. А. Жовтобрюх та ін. – К.: Наук. думка, 1975. – 221 с.
38. Синтаксис української мови. – К.: Академія, 2004. – 406 с.
39. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища шк., 1994. – 666 с.
40. Спанатій Л. С., Тимченко М. П. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка й орфографія : навч. посіб. / М. П. Тимченко, Л. С. Спанатій. – Миколаїв: МДУ, 2004. – 112 с.
41. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1969. – 583с.; Сучасна українська літературна мова. Морфологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1969. – 583 с.; Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1972. – 515с.; Сучасна українська літературна мова. Стилістика / За ред. І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1973. – 588с.; Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За ред.

І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1973. – 440 с.
42. Сучасна українська мова. Довідник / Л. Ю. Шевченко, В. В. Різун, Ю. В. Лисенко; за ред. О. Д. Пономарева. – К.: Либідь, 1993. – 320 с.
43. Сучасна українська літературна мова: підруч. / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; за ред. А. П. Грищенка. – К.: Вища шк., 1993. – 366 с.
44. Сучасна українська літературна мова: підруч. /М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. – К.: Вища шк., 1994. – 414 с.
45. Сучасна українська мова. Синтаксис: навч. посіб. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко. – К.: Вища школа, 2005. – 265 с.
46. Сучасна українська мова: підруч. / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. – К. : Либідь, 2001. – 312 с.
47. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика української мови / І. Вихованець, К. Городенська; За ред. І. Вихованця. – К.: Пульсари, 2004. – 400 с.
48. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова: фонетика,орфографія графіка, орфографія / Н. І. Тоцька. – К.: Вища шк., 1981. – 184 с.
49. Удовиченко Г. М. Фразеологічний словник української мови : в 2 т. – К.: Вид-во АН України, 1984. – Т. 1. – 304 с.; Т. 2. – 384 с.
50. Український правопис. – 4-е вид., випр. і доп. – К., 1993.
51. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / К. Ф. Шульжук. – 2-е вид., допов. – К.: Академія, 2010. – 408 с. – (Альма-матер).
52. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К.: Освіта, 1994. – 239 с.

Словники та довідники

1. Бурячок А.А. та ін. Довідник з українського правопису. – 3-є вид. – К., 1984.
2. Бурячок А.А. Орфографічний словник. – К., 1995.
3. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985.
4. Головащук С.І. Орфографічний словник. – К., 1994.
5. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К., 1995.
6. Головащук С.І. Словник-довідник з правопису та слововживання. – К., 1989.
7. Горпинич В.О. Українсько-російський орфографічний словник. – Дніпропетровськ, 1998.
8. Гринчишин Д.Г., Сербенська О.А. Словник паронімів української мови. – К., 1986.
9. Демська О., Кульчицький І. Словник омонімів. – Львів, 1996.
10. Зубков М. Сучасний російсько-український і українсько-російський словник. – Харків, 2000.
11. Етимологічний словник української мови: У 7 т. – К., 1982 – 1989. – Т.Т.1-3.
12. Калачник В., Савченко Л. Українсько-російський словник наголосів. – Харків, 1997.
13. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. – К., 1993.

14. Короткий тлумачний словник української мови / За ред. Д.Г.Гринчишина. – К., 1988.
15. Мацько Л.І. та ін. Російсько-український і українсько-російський словник: відмінна лексика. – К., 1992.
16. Морфемний словник / Укл. Полюга Л.М. – К., 1983.
17. Новий тлумачний словник української мови: У 4-х томах / Укл. В.В.Яременко, О.М.Сліпушко. – К., 1998.
18. Олійник І.С., Сидоренко М.М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник. – Харків, 1997.
19. Онуфрієнко Г.С., Таранова Н.В. Навчальний тлумачний словник лінгвістичних термінів (90 терміноодиниць). – Запоріжжя, 1998.
20. Полюга Л.М. Словник антонімів. – К., 1987.
21. Погрібний М. Орфоепічний словник. – К., 1984.
22. Російсько-український словник наукової термінології: У 3 т. – К., 1994-1998.
23. Словник іншомовних слів / за ред. О.С.Мельничука. – К., 1985.
24. Словник труднощів української мови / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К., 1992.
25. Словник української мови: В 11 т. – К., 1970-1980.
26. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000.
27. Український правопис. – К., 2000.
28. Український правопис. – К., 1993.
29. Шевченко Л.Ю., Різун В.В., Лисенко Ю.В. Сучасна українська мова: Довідник. – К., 1996.
30. Ющук І. Практичний довідник з української мови. – К., 2000.

Історія української літератури

1. Агеєва В. Українська імпресіоністична проза. – К. : Віпол, 1994. – 138 с.
2. Білоус П. Зародження української літератури. – Житомир, 2001. – 95 с.
3. Бовсунівська Т. Феномен українського романтизму. – К., 1997. – 109 с.
4. Возняк М.С. Історія української літератури: у двох книгах: Навч. вид. – Львів, 1994. – Кн. 1–2.
5. Гнатюк М. Іван Франко в літературно-естетичних концепціях його часу. – Львів : Каменяр, 1999. – 183 с.
6. Гроно нездоланих співців: Літературні портрети українських письменників ХХ століття, твори яких увійшли до оновлених шкільних програм. – К. : Укр. письменник, 1997. – 285 с.
7. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн. – К. : Критика, 1995. – 265 с.
8. Давня українська література : Хрестоматія / Упоряд. М.М.Сулима. – К. Освіта, 1991. – 656 с.
9. Єфремов С. Історія українського письменства. – К.: Феміна, 1995. – 688 с.
10. Жулинський М. Із забуття – у безсмертя: Сторінки призабутої спадщини. – К.: Дніпро, 1990. – 466 с.
11. Зеров М. Твори : У 2-х т. – К.: Дніпро, 1990.
12. Івашків В. Українська романтична драма 30-80-х років Х1Х ст. – К.: Наук. думка, 1990. – 144 с.

13. Історія української літератури Х1Х століття : в 3 кн. / за ред. М.Яценка. – Кн. 1, 2. – К. : Дніпро, 1995–1997.
14. Історія української літератури ХІХ ст.: У 2 кн. Кн. 1: підручник / за ред. акад. М.Г.Жулинського. – К. : Либідь, 2005. – 656 с.
15. Історія української літератури ХІХ ст. (70-90-і роки): У 2-х кн. / за ред. Гнідан О.Д. – К.: Вища шк., 2002.
16. Історія української літератури ХХ ст. Книга друга. Ч. І, ІІ / за ред.. В.Дончика. – К.: Либідь, 1995.
17. Історія української літератури: перші десятиріччя Х1Х століття / за ред. П.П.Хропка. – К.: Либідь, 1992. – 514 с.
18. Ковалів Ю. «Празька школа»: на крутосхилах «філософії чину». Навч. посібник. – К.: Бібліотека українця, 2001. – 120 с.
19. Ковалів Ю. Письменство «розстріляного відродження»: від літературних угрупувань до літературної дискусії. – К.: Бібліотека українця , 2004. – 136с.
20. Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму (Проблема національного й інтернаціонального). – К.: Вища шк., 1983. – 222 с.
21. Коновець О. Просвітницький рух в Україні (Х1Х – перша третина ХХ ст.) – К.: Хрещатик, 1992. – 120 с.
22. Кононенко П. Українська література. Проблеми розвитку. – К.: Либідь, 1994. – 336 с.
23. Корогодський Р. У пошуках внутрішньої людини. – К.: Стилос, 2002. – 208с.
24. Кузнецов Ю. Поетика прози Михайла Коцюбинського. – К.: Наук. думка, 1989. – 272 с.
25. Нахлік Є. Українська романтична проза 20-60-х років Х1Х ст. – К.: Наук. думка, 1988. – 320 с.
26. Олійник-Рахманний Р. Літературно-ідеологічні напрямки в Західній Україні (1919 – 1939 рр.) – К.: Четверта хвиля, 1999. – 240 с.
27. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. – К.: Либідь, 1999. – 447 с.
28. Павлишин М. Канон та іконостас. – К.: Час, 1997. – 446 с.
29. Пелешко Ю. Українська література пізнього Середньовіччя (друга пол. ХІІІ – ХV ст.): Джерела. Система жанрів, духовні інтенції. – К.: Фоліант, 2004. – 304 с.
30. Поліщук В. Художня проза М. Старицького: Проблематика й особливості поетики романів і повістей письменника. – Черкаси, 2003. – 376 с.
31. Просалова В. Поезія «празької школи». – Донецьк: Веда, 2000. – 80 с.
32. Рисак О. У вимірах самітності і спокуси владою: Три драматичні поеми Лесі Українки – «У пущі», «Кассандра», «Камінний господар». – Луцьк: Вежа, 1999. – 402 с.
33. Розстріляне відродження: Антологія. 1917-1933. Поезія – проза – драма – есей / Упоряд. Ю.Лавріненка. – К.: Наук. думка, 2002. – 984 с.
34. Семенюк Г. Українська драматургія 20-х років. – К.: Київський університет, 2004. – 322 с.
35. Скоць А. Поеми І.Франка. – Львів, 2000. – 254 с.

36. Сліпушко О. Софія київська. Українська література Середньовіччя: доба Київської Русі (X – XIII ст.) – К.: Аконіт, 2002. – 399 с.
37. Ткачук М.П. Жанрова структура прози Івана Франка (Бориславський цикл та роман з життя інтелігенції) / наук. ред. Р.Гром'як. – Тернопіль, 2003. – 382 с.
38. Українська література у портретах і довідках. Давня література – література XIX ст. / Ред. кол. С.П.Денисюк та ін. – К.: Либідь, 2000. – 360 с.
39. Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики XX століття : в 4 кн. – К., 1994–1995.
40. Хропко П. Становлення нової української літератури. – К. : Рад. школа, 1988. – 191 с.
41. Шевчук В. Муза Роксоланська. Українська література XIII–XVIII ст. : в 2 кн. – Кіровоград, 1994.
42. Шерех Ю. Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеологія: У 3 т. – Харків, 1998.

Методика навчання української мови

Підручники й методичні посібники

1. Методика вивчення української мови : посібник для вчителів / О. Біляєв, В. Мельничайко, М. Пентилюк та ін. – К. : Освіта, 1987.
2. Біляєв О. Сучасний урок української мови / О. Біляєв. – К. : Рад. школа, 1981.
3. Вікова психологія / за ред. Г. С. Костюка. – К. : Рад. школа, 1976. – 269 с.
4. Грибан Г. Практикум з методики викладання української мови / Г. Грибан, О. Кучерук. – К. : Кондор, 2003. – 160 с.
5. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / С. Караман. – К. : Ленвіт, 2000. – 270 с.
6. Кучеренко Н. Дидактичний матеріал з рідної мови. Морфологія : посібник для вчителя / Н. Кучеренко. – К. : Освіта, 1992.
7. Методика вивчення української мови в школі / О. М. Беляев, В. Я. Мельничайко, М. І. Пентилюк та ін. – К. : Рад. школа, 1987. – 246 с.
8. Методика викладання української мови в середній школі / за ред. І. С. Олійника. – К. : Вища школа, 1989. – 439 с.
9. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах : підручник для студентів-філологів / за ред. М. Л. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2000. – 264 с.
10. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман та ін.; за ред. М. І. Пентелюк. – К. : Ленвіт, 2004. – 400 с.
11. Методика навчання рідної мови в середній школі / І. Олійник, В. Іваненко, Л. Рожило, О. Скорик. – К. : Вища школа, 1989.
12. Пентилюк М. Вивчення української мови в школах з російською мовою навчання : методичний посібник для вчителя / М. Пентелюк. – К. : Рута, 2000.
13. Пентилюк М. Л. Методика навчання української мови у таблицях і схемах :

навчальний посібник / М.Л. Пентилюк, Т. Г. Окуневич. – К. : Ленвіт, 2006. – 134 с.
14. Потапенко О. І. Методика викладання української мови. Практикум : навч. посібник / О. І. Потапенко, Г. І. Потапенко. – К. : Вища школа, 1992. – 126 с.
15. Практикум з методики навчання української мови у загальноосвітніх закладах : посібник для студентів пед. ун-тів та інститутів. – К. : Ленвіт, 2003. – 302 с.
16. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова. 5– 12 класи. – К. : Ірпінь, 2005. – 176 с.
17. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова. 5–11 класи. – К. : Ленвіт, 2003. – 302 с.
18. Технологія сучасного уроку мови / за ред. Н. Остапенко. – Черкаси, 1999. – 128 с.
19. Українська мова і література. Програми факультативних та спеціальних курсів : 7–11 класи. – К. : Дивослово, 2007. – 252 с.
20. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності / В. М. Шейко, Н. М Кушнаренко. – 2-ге вид., перероб і доп. – К. : Знання-Пресс, 2002. – 73 с.

Словники і довідникова література

1. Азимов Э. Словарь методических терминов / Э.Азимов, А. Щукин. – СПб., 1999. – 151 с.
2. Ганич Д. Словник лінгвістичних термінів / Д. Ганич, І. Олійник. – К., 1994. – 245 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
4. Кочан І.Н., Захлюпана Н.М. Словник-довідник з методики викладання української мови / І.Н. Кочан. – Львів, 2002.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики / за заг. ред. М. Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2003.
6. Стріха А. Д. Цікава граматика / А. Д. Стріха, А. Ю. Гуревич – К., 1991.
7. Струганець Л. В. Культура мови. Словник термінів / Л. В. Струганець. – Тернопіль : Богдан, 2000. – 88 с.
8. Наумчук М. М. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови / М. М. Наумчук, Л. П. Лушпинська. – Тернопіль : Астон, 2003.
9. Єрмоленко С. Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Тодор; за ред. С.Я. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.
10. Українська мова : Енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

Допоміжна навчально-методична література

1. Білоусенко П. Проблемно-ситуативні завдання на уроках рідної мови / П. Білоусенко, В. Явір. – К. : Освіта, 1990.

2. Білоусенко П. Мовознавчі студії в школі / П. Білоусенко. – Запоріжжя, 2000.
3. Біляєв О. Концепція інтенсивного навчання мови / О. Біляєв // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 6. – С. 26–30.
4. Навчання української мови в. 10-11 класах : посібник для вчителя / О. Біляєв , Л. Симоненкова, Л. Скуратівський та ін. – К. : Освіта, 1998. – 143 с.
5. Біляєв О. Проблема методів у навчанні мови / О. Біляєв // Українська мова і література в школі. – 1980. – № 10. – С. 57–67.
6. Концепція навчання державної мови в школах України / О. Біляєв, Л. Скуратівський, Л. Симоненкова та ін. // Дивослово. – 1996. – № 1. – С. 16–21.
7. 10.Біляєв О. М. Концепція мовної освіти в Україні / О.М. Біляєв, М. С. Вашуленко, В. М. Плахотник // Рідна школа. – 1994. – № 9. – С.71–73.
8. Бондаревский В. Б. Воспитание интереса к знаниям и потребности к самообразованию: книга для учителя / В. Б. Бондаревский. – М. : Просвещение, 1985.
9. Бугайчук Ф. Диференційоване навчання як ефективний спосіб активізації пізнавальної діяльності (3 практики роботи) / Ф. Бугайчук // УМЛШ. – 2000. – № 6. – С.14.
10. Гончарук П. А. Психологія навчання / П. А. Гончарук. – К., 1985.
11. Глазова О. П. Українська мова. Матеріали до уроків : посібник для вчителя / О. П. Глазова. – Харків : Ранок, 2000.
12. Глухова Г. А. Позакласна робота як засіб піднесення ефективності уроку / Г. А. Глухова. – К., 2004.
13. Гордєєва Л. М. Українська мова. Плани-конспекти уроків. 6 клас / Л. М. Гордєєва. – 2-е вид. – Харків, 2002.
14. Грипас Н. Робота над текстом на уроках мови в 4–6 класах / Н. Грипас. – К. : Рад. школа, 1989.
15. Гурло І. Види розбору на уроках мови у 5–11 кл. / І. Гурло // Урок української мови. – 1999. – № 7–8.
16. Дайри Н. Г. Основное усвоить на уроке / Н. Г. Дайри. – Книга для учителя. – М. : Просвещение, 1987.
17. Державна національна програма "Освіта XXI століття" – К. : Райдуга, 1994. – 62 с.
18. Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні. Освітня галузь "Мови і літератури" // Дивослово. – 2004. – № 4. – С. 76– 81.
19. Десятченко Н. Моделі сучасних уроків / Н. Десятченко. – 2002. – № 35. – С. 5.
20. Дидактика средней школы / под ред. М. Н.Скаткина. – М., 1980.
21. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів / І. М. Дичківська. – К. : Академ. видав., 2004. – 352 с.
22. Донченко Т. К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови / Т. К. Донченко. – К., 1995.
23. Дороз В. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення української мови / В. Дороз // Дивослово. – 2005. – № 10.
24. Дубравська Д. М. Основи психології : навчальний посібник /

Д. М. Дубравська. – Львів : Світ, 2001. – 280 с.
25. Духовна М. М. Технічні засоби навчання / М. М. Духовна. – К., 1982.
26. Єрмоленко С., Мацько Л. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови / С. Єрмоленко // Дивослово. – 1994. – № 7. – С. 28–33.
27. Житник Б. Методичний порадник : форми і методи навчання / Б. Житник. – К., 2005. – 124 с.
28. Златів Л. М. Уроки рідної мови. 5 клас / Л. М. Златів, Т. М. Бондарчук. – Книга для вчителя. – Тернопіль, 2003.
29. Конаржевский Ю. А. Анализ урока / Ю. А. Конаржевский. – М., 2003.
30. Копитіна І. В. Українська мова у визначеннях, таблицях і схемах / І. В. Копитіна. – Харків : Танок, 2002.
31. Кулінська Л. П. Екранна і звукова наочність на уроках української мови / Л. П. Кулінська. – К., 1986.
32. Удосконалення змісту і методів навчання української мови / В. Мельничайко та ін. – К. : Рад. школа, 1982. – 160 с.
33. Мельничайко В. Лінгвістика тексту в шкільному курсі рідної мови / В. Мельничайко. – К. : Рад. школа, 1986.
34. Мельничайко В. Творчі роботи на уроках рідної мови / В. Мельничайко. – К. : Рад. школа, 1984.
35. Міжпредметні зв'язки в навчанні мови: посібник для вчителів / О. Біляєв, В. Мельничайко, М. Пентилюк та ін. – К. : Перун, 1987. – С. 62–77.
36. Мамот Л. М. Проблемно-пошукові методи навчання в школі / Л. М. Мамот. – К., 1985.
37. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI ст. : проект // Освіта України. – 2001. – № 29. – С. 4–6.
38. Національна система виховання : концепція. – К. : 1991.
39. Нестандартні уроки з української мови та літератури / упорядн. О. М. Чхайло. – Харків : Основа, 2007. – 208 с.
40. Онкович Г. Українознавство і лінгводидактика / Г. Онкович. – К. : Логос, 1997. – 108 с.
41. Освітні технології / за заг. ред. О. М. Пєхоти. – К. : А.С.К., 2001. – 255 с.
42. Островерхова Н. М. Аналіз уроку : концепції, методики, технології / Н. М. Островерхова. – К., 2003.
43. Педагогічні інновації у сучасній школі : науково-методичний збірник. – К. : Освіта, 1994.
44. Пентилюк М. Комунікативне спрямування у навчанні рідної мови / М. Пентилюк // Сучасні аспекти педагогічного процесу. – Вип. І. – Херсон, 1995. – С. 6–10.
45. Пентилюк М. І. Сучасний урок української мови / М. І. Пентилюк, Т.Г. Окуневич. – Харків : Основа, 2007. – 176 с.
46. Пентилюк М. І. Вивчення української мови в школах з російською мовою навчання / М. І. Пентилюк. – К. : Рута, 2000. – 128 с.
47. Передрій Г. Про цікаві завдання й ігрові форми роботи з української мови / Г. Передрій. – К., 2003.

48.Петруня М. Дидактичний матеріал з мови (5–11 класи) / М. Петруня // Дивослово. – 1998. – № 3-4.
49.Підласий І. П. Як підготувати ефективний урок : книга для вчителя / І. П. Підласий. – К. : Рад. школа, 1989.
50.Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2004.
51.Сиротенко Г. О. Сучасний урок : інтеракгивні технології навчання / Г. О. Сиротенко. – Харків : Основа, 2003. – 80 с.
52.Скуратівський Л. Пізнавальні завдання з рідної мови / Л. Скуратівський. – К. : Рад. школа, 1987.
53.Стельмахович М. Етнопедагогічні основи методики рідної мови / М. Стельмахович // Українська мова і література в школі. – 1993. – № 5-6. – С. 19-23.
54.Стріха Л. Цікава граматика : посібник для вчителя / Л. Стріха. – К. : Рад. школа, 1991.
55.Турло І. Види розбору на уроках мови у 5-11 кл. / І. Турло // Урок української. – 1999. – № 7-8.
56.Форми навчання в школі / за ред. Ю. Л. Малеваного. – К. : Освіта, 1992.
57.Цимбалюк В. І. Літературно-мовний кабінет у школі / В. І. Цимбалюк. – К., 1976.
58.Шкільник. Проблемний підхід до вивчення частин мови / Шкільник. – К., 1981.
59.Яворська С. Т. Становлення і розвиток методики навчання української мови в середній школі : книга І (XVI ст. – 20-ті роки XX ст.) / за ред. А.П. Загнітка. – Слов'янськ : Канцлер, 2004. – 250 с.
60.Яворська С. Т. Становлення і розвиток методики навчання української мови в середній школі : книга ІІ (30-90–ті роки XX ст.) / за ред. А.П. Загнітка. – Слов'янськ : Канцлер, 2004. – 187 с.

Методика навчання української літератури

1. Алексюк А.М. Загальні методи навчання в школі. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Рад. школа, 1981. – 206 с.
2. Бех 1.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Наук.-метод. посіб. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Бандура О.М. Вивчення елементів теорії літератури в 4-7 класах: Посібник для вчителя. – К: Рад. школа, 1981. – 129 с.
4. Бандура О.М. Вивчення елементів теорії літератури у 9-11 класах: Посібник для вчителя. – К: Рад. школа, 1989. – 160 с.
5. Бандура О.М. Теорія літератури. – К: Рад. школа, 1969. – 286 с.
6. Бандура О.М. Міжпредметні зв’язки в процесі вивчення української літератури: Посібник для вчителів. – К: Рад. школа, 1984. – 167 с.
7. Бугайко Т.Ф., Бугайко Ф.Ф. Навчання і виховання засобами літератури. – К.: Рад. школа, 1973. – 176 с.
8. Бугайко Т.Ф., Бугайко Ф.Ф. Майстерність учителя-словесника. – К.: Рад. школа, 1963. – 188 с.

9. Бугайко Т.Ф., Бугайко Ф.Ф. Бесіди з молодими словесниками про уроки літератури в 5-6 класах. – К.: Рад. школа, 1967. – 284 с.
10. Волошина Н.Й. Естетичне виховання учнів у процесі вивчення літератури. – К.: Рад. школа, 1985. – 102 с.
11. Волошина Н. Про державні стандарти базової і повної середньої освіти учнів з української та зарубіжної літератур // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 4. – С. 2-3.
12. Волошина Н.Й. Уроки позакласного читання в старших класах. – К.: Рад. школа, 1988. – 174 с.
13. Волошина Н. Якість освіти і перспективні педагогічні технології // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 9. – С. 2-3.
14. Волошина Н.Й. Вивчення української літератури в 5-му класі. – К.: Пед. думка, 1997. – 144 с.
15. Гладишев В.В. Теорія і практика вивчення художніх творів у шкільному курсі зарубіжної літератури: Монографія. – Миколаїв: Вид-во „Іліон”, 2006. – 372 с.
16. Гончаренко С.У. Методика як наука. – Хмельницький: Вид-во ХГПК, 2000. – 30 с.
17. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
18. Градовський А.В. «І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь»: Методичні аспекти вивчення української літератури у взаємозв’язках із зарубіжною. – Київ: ПП РВФ «Софія», 1998. – 255 с.
19. Градовський А.В. Компаративний аналіз у системі шкільного курсу літератури: методологія та методика: Монографія. – Черкаси: Брама, 2003. – 292 с.
20. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. – К.: КНТ, 2004. – 88 с.
21. Жила С.О. Вивчення української літератури у взаємозв’язку з образотворчим мистецтвом. – Чернігів: РВК „Деснянська правда”, 2000. – 176 с.
22. Жила С.О. Теорія і практика вивчення української літератури у взаємозв’язках із різними видами мистецтв у старших класах загальноосвітньої школи: Монографія. – Чернігів: РВК „Деснянська правда”, 2004. – 360 с.
23. ...І вічна таїна слова: Аналіз великого епічного твору: Посіб. для вчителя / В.П.Марко, Г.Д.Клочек., В.Є.Панченко та ін.; Відп. ред. В.П.Марко. – К.: Рад. школа, 1990. – 205 с.
24. Клименко Ж.В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи: Монографія. – К.: НПУ імені М.Драгоманова, 2006. – 340 с.
25. Клочек Г. Вища літературна освіта в контексті Болонського процесу. – Дивослово. – 2006. – № 1. – С. 2-6.
26. Клочек Г. Сучасна шкільна мовно-літературна освіта, спроба системного аналізу // Дивослово. – 2002. – № 4. – С. 26-32.
27. Коменский Я.А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И.Г. Пед. наследие / Сост. В.М.Кларин, А. Н.Джуринский – М.: Педагогика. 1988. – 416 с.

28. Концепція літературної освіти в 12-річній загальноосвітній школі (Проект) Основна і старша школа / Підг. Волошина Н.Й., Симакова Л.А., Фасоля А.М., Шевченко З.О. // Дивослово. – 2002. – № 4. – С. 59-65.
29. Коржупова А.П. Наочність на уроках української літератури. – К.: Рад. школа, 1965. – 128 с.
30. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Під ред. Л.М. Проколієнко; Упоряд. В.В. Андрієвська, Г. О. Балл, О.Т. Губко, О.В. Проскура. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
31. Критерії оцінювання навчальних здобутків учнів / Укл. Волошина Н.Й., Волощук Є.В., Дорофєєва Н.Г., Шинкарук Н.І. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2001. – № 4. – С. 5-6.
32. Кулінська Л.П. Екранні та звукові записи на уроках української літератури. – К.: Рад. школа, 1979. – 103 с.
33. Ладоня І.О., Злотник Й.С. Позакласне читання в 5-8 класах. – К.: Рад. школа, 1966. – 148 с.
34. Лісовський А. Вивчення художнього твору в його літературно-естетичній цілісності // Українська мова і література в школі. – 2001. – № 5. – С. 20-23.
35. Лісовський А. Морфологія художності твору і вивчення літератури в школі. – Житомир: Полісся, 2004. – 130 с.
36. Ломонос Є.О. Позакласне читання у 4-7 класах. – К.: Рад. школа, 1983. – 133 с.
37. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти: Навч. посіб. – К.: Центр „Магістр-S” Творчої спілки вчителів України, 1996. – 256 с.
38. Мазуркевич О.Р. Нариси з історії методики викладання української літератури. – К.: Рад. школа. 1962. – 375 с.
39. Мазуркевич О.Р. Метод і творчість: Удосконалення методів вивчення української літератури в процесі їх розвитку і творчого застосування. – К.: Рад. школа, 1973. – 255 с.
40. Марко В. Основи аналізу літературного твору: Навч.-метод. посіб. для студ. і вчителів. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В.Винниченка, 2003. – 32 с.
41. Марко В. Стежки до таїни слова: Літературознавчі й методичні студії. Навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей. – Кіровоград: «Степ», 2007. – 264 с.
42. Мірошниченко Л.Ф. Методика викладання світ. літ. в серед. навч. закл-х. – Підруч. для студ.-філол. – К.: Ленвіт, 2000. – 240 с.
43. Мхитарян О. Подолання слабкої успішності учнів під час вивчення літератури // Науковий вісник Миколаївського державного університету. – Вип. 12. Педагогічні науки: Збірник наукових праць. – Т. 2. – Миколаїв: МДУ, 2006. – С. 140-150.
44. Наукові основи методики літератури: Навч.-метод. посіб. / За ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України Н.Й.Волошиної. – К.: Ленвіт, 2002. – 344 с.
45. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: Проект. – К.: Вид-во „Шкільний світ”, 2001. – Липень. – 16 с.
46. Неділько В.Я. Методика викладання української літератури в середній школі. – К.: Вища школа, 1978. – 248 с.

47. Нові імена в програмі з української літератури: Посіб для вчителя / упоряд. В. Я. Неділько. – К.: Освіта, 1993. – 351 с.
48. Онищук В.О. Функції і структура методів формування в учнів навичок і вмінь. – К.: Рад. школа, 1978. – 159 с.
49. Падалка Н.І., Цимбалюк В.І. Вивчення драматичних творів: Посіб. для вчителів. – К.: Рад. школа, 1984. – 160 с.
50. Паламарчук В.Ф. Техне інтелектус (технологія інтелектуальної діяльності учнів): Посіб. для вчителів. – К., 1999. – 92 с.
51. Паламарчук В.Ф. Як виростити інтелектуала: Посіб. для вчителів і керівників шкіл. – Тернопіль: "Навчальна книга – Богдан", 2000. – 152 с.
52. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.
53. Пастушенко Н.М., Пастушенко Р.Я. Діагностування навченості. Гуманітарні дисципліни. – Львів: ВНТЛ, 2000. – 130 с.
54. Пахаренко В. Аналіз художнього твору // Українська мова і література в школі. – 1999. – № 3. – С. 28-30.
55. Підласий П.І. Діагностика та експертиза педагогічних проектів: Навч. посіб. (Трансформація гуманітарної освіти в Україні). – К.: Україна, 1998. – 343 с.
56. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська література. 5-12 класи. – К.: Перун, 2005. – 201 с.
57. Пультер С., Лісовський А. Методика викладання української літератури в середній школі. Курс лекцій для студентів-філологів. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 144 с.
58. Рева Г.С. Вивчення прози в середній школі: Посіб. для вчителів. – К.: Рад. школа, 1965. – 101 с.
59. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчої особистості. – К.: ІЗМН, 1996. – 236 с.
60. Семеног О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: Монографія. – Суми: ВВП „Мрія-1” ТОВ, 2005. – 404 с.
61. Семеног О.М., Базиль Л.О. Мовно-літературна освіта в Україні: погляд крізь роки. – Навчальний посібник. – К.: Фенікс, 2008. – 240 с.
62. Ситченко А.Л. Від героя до автора: Посібник для вчителів. – Тернопіль: Збруч, 1993. – 192 с.
63. Ситченко А.Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу: Монографія. – Київ: Ленвіт, 2004. – 304 с.
64. Ситченко А.Л., Огренич Н.М. Аналіз епічного твору в 5-у класі: Посібник для вчителів. – К.: Ленвіт, 2007. – 96 с.
65. Ситченко А.Л. Аналіз образу-персонажа епічного твору: педагогічна технологія // Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М.Пєхота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За заг. ред. О.М.Пєхоти. – К.: А.С.К., 2001. – С. 228-237.
66. Ситченко А.Л., Шуляр В.І., Гладишев В.В. Методика викладання літератури: Термінологічний словник / За ред. проф. А.Л.Ситченка. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2008. – 132 с.

67. Ситченко А.Л. Ще раз про технології літературного аналізу // Дивослово. – 2003. – № 2. – С. 56-59.
68. Ситченко А.Л. Ще раз про „Ялинку” М.Коцюбинського (Варіант аналізу оповідання в 5 класі) // Українська література в загальноосвітній школі. – 2001. – № 6. – С. 18-23.
69. Степанишин Б.І. Викладання української літератури в школі. – К.: РВЦ «Проза», 1995. – 256 с.
70. Степанишин Б.І. Давня українська література в школі. – К.: Либідь, 2000. – 501 с.
71. Степанишин Б.І. Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка в школі. – К.: РВЦ «Проза», 1998. – 384 с.
72. Сторчак К. М. Основи методики літератури. – К.: Рад. школа, 1965. – 418 с.
73. Сухомлинський В.О. Про розумове виховання // Вибр. твори: В 5-ти т. – Т.4. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 206-300.
74. Тесля О.Ф. Як навчити учнів писати твори. – К.: Рад. школа, 1968. – 141 с.
75. Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція. – К.: Міленіум, 2002. – 320 с.
76. Українська література. Імена і долі письменників: Метод. поради. В 3-х ч. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Бібліотека українця, 2000. – 344 с.
77. Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською і російською мовами навчання. 5-11класи / Підгот. в Ін-ті літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України // Українська мова та література. – 2002. – Липень. – № 27-28.
78. Українська література. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів з українською і російською мовами навчання. 5-11класи /Укл. О.М.Бандура, Н.Й.Волошина. – К.: Шкільний світ, 2001. – 160 с.
79. Уліщенко А. Комп’ютер і вивчення української словесності // Дивослово. – 2006. – № 10. – С. 7-11.
80. Фролова К.П. Аналіз художнього твору. Деякі методи вивчення тексту художнього твору: Посіб. для вчителів. –К.: Рад. школа, 1975. – 175 с.
81. Цимбалюк В.І. Як навчити учнів писати твори. – К.: Рад. школа, 1973. – 1973. – 160 с.
82. Цимбалюк В.І. Письмові творчі роботи з української літератури у 8-10 класах. – К.: Рад. школа, 1981. – 125 с.
83. Шуляр В.І. Планування літературної освіти школярів: технологічна концепція: Практико-орієнтована монографія / За ред. Н.Й.Волошиної. – Миколаїв: Видавництво „Ч”, 2006. – 96 с.
84. Шуляр В.І., Огренич Н.М. Учень-читач і вчитель-фасилітатор в умовах 12-річної школи: Наук.-метод. посіб. – Миколаїв, Видавець: Ганна Гінкул, 2006. – 208 с.